

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

ADAM VOTAVA

5. ročník

**SROVNÁNÍ SMLOUVY O BĚŽNÉM A
VKLADOVÉM ÚČTU**

Diplomová práce

Vedoucí práce: JUDr. Petr Liška, LL.M.

Katedra: Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce: 18. září 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených a řádně citovaných, a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 18. září 2011

Adam Votava

Poděkování

Děkuji panu JUDr. Petrovi Liškovi, LL.M. za odborné vedení diplomové práce a cenné rady a připomínky při jejím zpracování.

Obsah

Obsah.....	4
Úvod	5
1. Právní úprava smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu	8
1.1. Smlouva o platebních službách	9
1.2. Strany smlouvy	10
1.3. Obchodní podmínky	13
2. Pojetí smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu	15
2.1. Podstatné části smluv	17
2.2. Právní forma smluv.....	18
2.3. Informační povinnosti banky podle zákona o platebním styku.....	20
3. Nakládání s účtem	22
4. Nakládání s peněžními prostředky	25
4.1. Poskytování informací o platebních transakcích.....	28
4.2. Lhůty pro provádění platebních transakcí.....	31
5. Úročení	36
5.1. Výše úrokové sazby	37
5.2. Vyplácení úroků	39
6. Úplata.....	42
7. Změna smlouvy.....	45
8. Ukončení smlouvy.....	47
Závěr.....	51
Seznam literatury a zdrojů	54
Abstrakt diplomové práce „Srovnání smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu“	56
Summary of the Thesis “A comparison of current account and deposit account contracts”	58

Úvod

Smlouva o běžném účtu a smlouva o vkladovém účtu patří v současné době mezi jedny z nejčastěji uzavíraných smluv. Přesto je zde velký nedostatek odborné právní literatury věnující se tomuto tématu. Stejně tak není ani příliš mnoho judikátů, které by vnesly více světla do tematiky související s těmito smlouvami. V současné době je navíc vše umocněno tím, že úprava smlouvy o běžném účtu i smlouvy o vkladovém účtu tak, jak byla účinná od 1. 1. 2003, byla z velké části nahrazena, resp. změněna, přijetím zákona o platebním styku. Navíc se chystá přesun úpravy obou smluv do připravovaného občanského zákoníku, čímž se v současné době dostáváme do relativně turbulentního období, kdy může docházet k častým sporným situacím mezi účastníky.

V současné době můžeme rozlišovat dva druhy smluv o běžném a vkladovém účtu. A sice ty, které jsou zároveň smlouvou o platebních službách (těch je zejména v případě běžného účtu naprostá většina) a ty, které jí nejsou. Ve své práci se budu zabývat smlouvou o běžném účtu, která je zároveň smlouvou o platebních službách a smlouvou o vkladovém účtu, bez ohledu na to, zda je zároveň smlouvou o platebních službách, či nikoli. V práci tedy nebude pojednáno o smlouvě o běžném účtu, který není zároveň účtem platebním. Toto bude v práci zdůvodněno a vysvětleno.

Smlouvu o běžném účtu odlišuje od smlouvy o vkladovém účtu již samotný účel, který je uzavřením smlouvy sledován. Zatímco v případě smlouvy o běžném účtu jde o provádění bezhotovostních transakcí a správu finančních prostředků, smlouvou o vkladovém účtu je sledován zájem ukládat dočasně volné finanční prostředky za účelem spoření, zpravidla na delší dobu a za vyšší úrok než v případě běžného účtu. Vzhledem k efektivnosti a úspornosti bezhotovostního platebního styku a také zákonnému omezení výše hotovostních transakcí a faktu, že bezhotovostní styk prakticky nejde bez běžného účtu provádět, je rozšířenost běžných účtů velmi snadno vysvětlitelná. V případě vkladových účtů lze, s ohledem na relativně nízké úrokové míry, které banky v současné době nabízejí, předpokládat, že hlavními zájemci o vkladové účty budou movitější klienti, jejichž cílem je především udržovat současné peněžní prostředky než jejich výrazný nárůst.

Na druhou stranu mají smlouva o běžném účtu a smlouva o vkladovém účtu mnoho rysů společných. To platí zejména pro smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu, které jsou zároveň smlouvou o platebních službách, vzhledem ke shodné úpravě v zákonu o platebním styku. Dalším důvodem je i to, že úprava smlouvy o vkladovém účtu v mnohém využívá úpravu smlouvy o běžném účtu. V tomto ohledu je důležité zejména ustanovení § 719b obchodního zákoníku, které umožňuje přiměřené použití ustanovení o smlouvě o běžném účtu též na smlouvu o vkladovém účtu. Přiměřenost použití bude spočívat zejména v jiné funkci, kterou jedny i druhé účty pro klienty plní¹. Toto ustanovení však v současné době vyjadřuje spíše unifikovanou povahu obou smluvních typů.

Struktura této práce vychází z jejího účelu, kterým je komparace dvou smluv. Podle autorova názoru lze nejlépe ukázat rozdílné a společné rysy posuzovaných smluv na jednotlivých institutech právní úpravy. Pořadí těchto právních institutů odpovídá standardnímu pořadí vyskytujícímu se v odborné literatuře pojednávající o smlouvě o běžném účtu, smlouvě o vkladovém účtu, případně smlouvě o platebních službách.

První kapitola této práce pojednává o právní úpravě smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu. Zde je zejména věnována pozornost současnému rozdělení právní úpravy mezi obchodní zákoník a zákon o platebním styku. Dále jsou v této kapitole rozebrány problematika stran smlouvy a v neposlední řadě též nedílná součást téměř všech smluv o běžném a vkladovém účtu – obchodní podmínky.

Druhá kapitola je věnována pojetí smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu, jak jsou definovány obchodním zákoníkem. Ohled je brán též na zákon o platebním styku. V této kapitole jsou rozebrány podstatné části smlouvy, její právní forma a také některé informační povinnosti, které bance plynou ze zákona o platebním styku.

¹ KOBLIHA, I., KALFUS, J., KROFTA, J., KOVAŘÍK, Z., KOZEL, R., POKORNÁ, J., SVOBODOVÁ, Y.: *Obchodní zákoník: úplný text zákona s komentářem podle stavu k 1.4.2006*. Linde Praha, a.s., Praha 2006, s. 1468. ISBN 80-7201-564-8.

Další dvě kapitoly se věnují nakládání s účtem, tj. uzavření smlouvy, její změně a ukončení vztahu založeného smlouvou, a dále nakládání s peněžními prostředky. Právě nakládání s peněžními prostředky je částí, která nejvýrazněji odlišuje smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu. V této části jsou potom rozebrány jak informační povinnost o platebních transakcích, tak lhůty pro jejich provádění.

Pátá kapitola se zabývá úročením. Nejprve se tato kapitola věnuje právnímu hledisku výše úrokové sazby, a potom též problematice vyplácení úroků.

V šesté kapitole je rozebrána úplata, tedy cena za vedení účtu a poskytování služeb s účtem spojených, která je širokou veřejností velmi sledována, byť z pohledu banky nejde o majoritní zdroj jejích zisků.

Sedmá kapitola se zabývá změnou smlouvy. Zde je tedy probrána též významná změna, kterou přinesl nový zákon o platebním styku, který zavedl možnost vyjádřit souhlas majitele účtu se změnou smlouvy konkludentně.

Osmá kapitola je potom logicky věnována různým způsobům ukončení smlouvy. Kromě ukončení smlouvy výpovědí jsou rozebrány i jiné možné způsoby zániku závazkového vztahu vzniklého na základě smlouvy tak, jak je zná občanský zákoník.

1. Právní úprava smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu

Smlouva o běžném účtu i smlouva o vkladovém účtu patří mezi obchodní závazkové vztahy, a jako takové jsou upraveny ve třetí části zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obchodní zákoník“). Úprava tak, jak je v obchodním zákoníku v § 708 až 715a, resp. § 716 až 719b, je účinná od 1. 1. 2003, kdy nabyl účinnosti zákon č. 125/2002 Sb. Drobné změny doznala právní úprava v obchodním zákoníku od 1. 1. 2005 na základě zákona č. 554/2004 Sb.

Zákon č. 125/2002 Sb. byl přijat v souvislosti se zákonem č. 124/2002 Sb., o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech (zákon o platebním styku), který byl však s účinností od 1. 11. 2009 nahrazen novým zákonem č. 284/2009 Sb., o platebním styku (dále jen „zákon o platebním styku“). Tento zákon byl přijat, aby zapracoval příslušné předpisy Evropských společenství². Zároveň také navazuje na přímo aplikovatelné nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2560/2001 ze dne 19. 12. 2001, o příhraničních platbách v eurech.

Zákon o platebním styku zavedl nový právní pojem „smlouva o platebních službách“, pod který spadá výrazná část smluv o běžném i vkladovém účtu. A vzhledem k zákonu č. 285/2009 Sb., kterým došlo mimo jiné ke změně obchodního zákoníku v tom smyslu, že na smlouvy o běžném a vkladovém účtu, které jsou zároveň smlouvou o platebních službách podle zákona o platebním styku, se velká většina ustanovení obchodního zákoníku nepoužije, došlo k rozložení těžiště současné právní úpravy právě do zákona o platebním styku v tom smyslu, že kromě ustanovení obchodního zákoníku,

² Jedná se o směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 98/26/ES ze dne 19. 5. 1998, o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry, č. 2000/46/ES ze dne 18. 9. 2000, o přístupu k činnosti institucí elektronických peněz o jejím výkonu a o obezřetnostním dohledu nad touto činností a č. 2007/64/ES ze dne 13. 11. 2007, o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES.

případně některých dalších zákonů (zejména zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, dále jen „zákon o bankách“, a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „občanský zákoník“), je nutné dodržovat ustanovení upravující smlouvu o platebních službách.

Podle § 261 odst. 3 písm. d) obchodního zákoníku se smlouva o běžném účtu i smlouva o vkladovém účtu řídí třetí částí obchodního zákoníku bez ohledu na povahu účastníků. Jde tedy o tzv. absolutní obchody. Na základě § 1 odst. 2 obchodního zákoníku je možné na některé právní otázky subsidiárně aplikovat předpisy občanského práva, zejména tedy občanský zákoník.

Zatímco většina ustanovení týkajících se smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu v obchodním zákoníku je dispozitivní povahy a umožňuje tak stranám se od nich odchýlit (§ 263 obchodního zákoníku), úprava v zákonu o platebním styku je převážně kogentní a možnost odchýlného ujednání je odstupňovaná podle skupiny, do níž spadá konkrétní uživatel platebních služeb.

1.1. Smlouva o platebních službách

Smlouva o platebních službách je novým právním pojmem, který do českého právního řádu vnesl zákon o platebním styku (§ 74 tohoto zákona). Liška³ zastává názor, že se nejedná o nový smluvní typ, nýbrž o pouhé společné označení pro smlouvy, které obsahují závazek podle § 74 zákona o platebním styku. To ostatně vyplývá i z důvodové zprávy k návrhu zákona o platebním styku.

V § 74 odst. 1 zákona o platebním styku jsou zmíněny dva druhy smlouvy o platebních službách lišící se závazkem poskytovatele uživateli:

- provádět pro něho platební transakce ve smlouvě jednotlivě neurčené (tzv. rámcová smlouva), nebo

³ LIŠKA, P.: Smlouva o platebních službách. *Obchodněprávní revue*. 2010, roč. 2, č. 5, s. 125.

- provést pro něho jednotlivou platební transakci neupravenou rámcovou smlouvou (tzv. smlouva o jednorázové platební transakci).

Platební transakcí zákon rozumí vložení peněžních prostředků na platební účet, výběr peněžních prostředků z platebního účtu nebo převod peněžních prostředků (§ 2 odst. 1 písm. a) zákona o platebním styku).

1.2. Strany smlouvy

Obě smlouvy, které jsou předmětem této práce, se řadí mezi tzv. bankovní smlouvy. Teorii⁴ jsou jako bankovní smlouvy označovány smluvní typy upravené v obchodním zákoníku, u nichž je obligatorně jednou stranou banka ve smyslu § 1 odst. 1 zákona o bankách. Na základě § 762 odst. 1 obchodního zákoníku může být touto stranou též spořitelní nebo úvěrní družstvo za podmínek stanovených zákonem č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Toto je dovozováno jednak ze znění tohoto zákona (zejm. § 1 odst. 2 a § 3 odst. 1 písm. a) a d)), dále z literatury (např. Plíva⁵) a v neposlední řadě též z praxe jak potvrzuje i Liška⁶. Stranou smlouvy tedy mohou být banky a pobočky zahraničních bank působících na území České republiky, spořitelní a úvěrní družstva a Česká národní banka. Pokud bude dále v textu pojednáváno o bankách, budou tím myšlena i spořitelní a úvěrní družstva a Česká národní banka, pokud nebude výslovně uveden opak.

Vzhledem k tomu, že poskytovatelem platebních služeb mohou být podle zákona o platebním styku jak banky (za podmínek stanovených zákonem upravujícím činnost bank), podle ustanovení § 5 písm. a) cit. zákona, spořitelní a úvěrní družstva (za podmínek stanovených zákonem upravujícím činnost spořitelních a úvěrních družstev), podle ustanovení § 5 písm. c) cit. zákona, tak také Česká národní banka podle

⁴ Např. Faldyna F. in BEJČEK, J. a kol. *Obchodní zákoník s komentářem, Díl II.* 1. vydání, Codex, Praha 2000, s. 609.

⁵ PLÍVA, S.: *Obchodní závazkové vztahy*, 2. vydání. ASPI, a.s., Praha 2009, s. 294, 307.

⁶ LIŠKA, P.: K některým otázkám smlouvy o běžném účtu podle obchodního zákoníku, *Právní rozhledy*. 2006, roč. 14, č. 17, s. 610.

ustanovení § 5 písm. j) cit. zákona, nedošlo v tomto ohledu v souvislosti s přijetím zákona o platebním styku k žádné změně.

V případě druhé smluvní strany, je již situace poněkud složitější, zejména pokud se jedná o odlišná práva a povinnosti a také o dispozitivní povahu některých ustanovení. Druhou smluvní stranou mohou být fyzické i právnické osoby. Na tomto místě je vhodné si připomenout absolutní povahu smlouvy o běžném účtu i smlouvy o vkladovém účtu, jak již bylo uvedeno výše.

Co se týče druhé smluvní strany, která je v obchodním zákoníku označována jako majitel účtu, může mít za určitých okolností postavení spotřebitele, což implikuje řadu odlišností. Na základě § 262 odst. 4 obchodního zákoníku je nutné vždy, jeli to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem, použít ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiných ustanoveních směřujících k ochraně spotřebitele. Nyní vznikají dvě otázky. Za prvé, kdo má postavení spotřebitele a za druhé, která ustanovení připadají v případě smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu v úvahu jako ta, která je nutno použít vždy.

Zaměříme se nejprve na otázku první. Podle § 52 odst. 3 občanského zákoníku je za spotřebitele považována osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti. Vzhledem k tomu, že současné pojetí, které zahrnuje jak osoby fyzické, tak osoby právnické, překračuje rámec vyžadovaný relevantními směrnici EU, které obecně mají na úpravu ochranu spotřebitele významný vliv, a k faktu, že v zákonu o platebním styku v § 2 odst. 3 písm. c) je za spotřebitele považována pouze fyzická osoba, která uzavírá smlouvu s poskytovatelem platebních služeb nebo s ním jinak jedná mimo rámec své podnikatelské činnosti anebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání, přikláním se k názoru, že v případě smluv o běžném účtu a vkladovém účtu může být v postavení spotřebitele pouze osoba

fyzická. K tomuto názoru mne vedou i pochybnosti o výkladu citovaného ustanovení, které zmiňuje Liška⁷.

Nyní se podívejme na druhou otázku. Hlavní část ochrany spotřebitele se nachází v občanském zákoníku v hlavě páté. Pro smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu jsou významné zejména § 55 a 56 občanského zákoníku v tom smyslu, že zatímco § 56 odst. 3 vyjmenovává smluvní ujednání, která jsou v daném případě nepřijatelná, § 55 odst. 2 stanoví, že se tato ujednání považují za platná, pokud se spotřebitel nedovolá jejich neplatnosti. Pokud by byla smlouva uzavřena mimo prostory obvyklé k podnikání spotřebitele, což v případě smlouvy o běžném účtu i smlouvy o vkladovém účtu bude pouze ve velmi výjimečných případech, bude se na ni vztahovat též ustanovení § 57 občanského zákoníku.

V případě, že je smlouva o běžném účtu či smlouva o vkladovém účtu zároveň smlouvou o platebních službách, je nutné dodržovat též ustanovení zákona o platebním styku. Pokud je druhou stranou, která je v zákoně o platebním styku označována jako uživatel platebních služeb, spotřebitel, je nutné se držet ustanovení § 75 odst. 2 zákona o platebním styku, které vyjmenovává ustanovení cit. zákona, od kterých se není možné odchýlit. Jde zejména o ustanovení týkající se informačních povinností poskytovatele platebních služeb, v našem případě tedy zejména banky, a dále o ustanovení týkající se autorizovaných a neautorizovaných plateb. Ustanovení § 75 odst. 2 se vztahuje též na drobné podnikatele, kterými se podle § 75 odst. 3 pro účely zákona o platebním styku rozumí podnikatelé s méně než 10 zaměstnanci a ročním obratem nebo bilanční sumou roční rozvahy nejvýše v částce odpovídající 2 000 000 eur. Ustanovení § 75 odst. 3 dále stanoví, že se splnění těchto podmínek posuzuje ke dni uzavření smlouvy o platebních službách nebo ke dni uzavření dohody o změně smlouvy o platebních službách, jestliže účelem takové dohody je výlučně zohlednění změny v plnění uvedených podmínek. Jestliže uživatel na výzvu poskytovatele nesdělí nebo na výzvu poskytovatele nedoloží v přiměřené lhůtě, že je drobným podnikatelem, platí, že drobným podnikatelem není. Navíc se pro uživatele, kteří uzavřeli smlouvu před nabytím účinnosti zákona o

⁷ LIŠKA, P.: Některé právní aspekty ochrany spotřebitele ve smlouvě o běžném účtu, *Právní rozhledy*. 2007, roč. 15, č. 3, s. 82.

platebním styku, podle § 144 odst. 8 zákona o platebním styku, za den, ke kterému se posuzují podmínky, zda jde o drobného podnikatele, považuje den nabytí účinnosti cit. zákona. Dále se na drobné podnikatele, kteří smlouvu uzavřeli před účinností zákona, vztahují ustanovení o drobném podnikateli od 1. ledna 2010.

Zákon o platebním styku tak člení uživatele platebních služeb na tři skupiny – spotřebitele, drobné podnikatele a ostatní uživatele – z nichž každé se dostává jiného poměru mezi ochranou, v podobě kogentních ustanovení, a smluvní volností. V souvislosti se zmiňovaným ustanovením § 75 odst. 2 Liška⁸ upozorňuje, že v případě uživatelů, kteří jsou spotřebiteli, není výčet kogentních ustanovení úplný a je v praxi nutné posuzovat povahu jednotlivých dalších ustanovení z obsahu právní úpravy, zejména s ohledem na pátou hlavu občanského zákoníku.

1.3. Obchodní podmínky

Vzhledem k velkému množství uzavíraných smluv o běžném a vkladovém účtu a skutečnosti, že značná část smluvních ujednání je řešena univerzálně pro všechny smlouvy, je pro smlouvu o běžném účtu i smlouvu o vkladovém účtu symptomatické, že odkazují na obchodní podmínky. Smlouvy o běžném a vkladovém účtu mají tedy povahu tzv. adhezních smluv. Jako takové jsou teorií označovány smlouvy, kdy ke vztahu smlouvy a stanovení jejího obsahu nedochází fakticky na základě jednání stran, ale obsah smlouvy je předem určen, většinou jednou ze stran (v tomto případě bankou).⁹ Výhodou obchodních podmínek je zejména to, že samotná smlouva je velmi přehledná a pro pracovníky banky jsou tím výrazně snížena právní rizika při uzavírání smluv. Pro banky přinášejí dále možnost změnit velké množství smluv změnou jediného dokumentu. Toto může na druhé straně představovat rizika pro majitele účtu. O změnách obchodních podmínek bude pojednáno níže.

⁸ LIŠKA, P.: Smlouva o platebních službách, *Obchodněprávní revue*. 2010, roč. 2, č. 5, s. 126.

⁹ MAREK, K.: Smlouvy bankovních služeb, *Právo a podnikání*. 2000, roč. 9, č. 7-8, s. 3.

Odkaz na obchodní podmínky ve smlouvě je umožněn na základě § 273 odst. 1 obchodního zákoníku. Toto ustanovení mimo jiné stanoví, že obchodní podmínky musí být stranám známy nebo musí být k návrhu smlouvy přiloženy. Významné je též ustanovení § 273 odst. 2, které řeší odchylná ustanovení ve smlouvě a v obchodních podmínkách tak, že dává přednost ujednáním stanoveným ve smlouvě.

Obchodní podmínky jsou součástí smlouvy a jejich změnou tedy dochází ke změně jejího obsahu. Podle § 493 občanského zákoníku není možné měnit závazkový vztah bez souhlasu stran. Revolučním se tedy v tomto ohledu stává § 94 odst. 3 zákona o platebním styku, který stanoví podmínky, kdy může být souhlas se změnou proveden konkludentně. Pro smlouvy o běžném účtu a vkladovém účtu, které nejsou smlouvou o platebních službách, by mělo docházet ke schválení všech změn obchodních podmínek. Vzhledem k technické náročnosti, kterou by to s sebou nutně přinášelo, a v neposlední řadě též obtěžování majitele účtu, tj. klienta banky, s velkým množstvím často bagatelních změn, pokračují banky v praxi tak, jak ji aplikovaly i před účinností zákona o platebním styku. Tato praxe spočívá v ujednání, že některá ustanovení je možné měnit jednostranně, za dodržení přesně stanovených podmínek a v rámci předem stanovených limitů.

Obchodní podmínky tedy představují užitečný nástroj, který usnadňuje a zpřehledňuje uzavírání smluv oběma stranám smlouvy, tedy bankách, ale též majitelům účtů. A díky novému zákonu o platebním styku došlo též k zpřesnění nedostatečné právní úpravy, pokud jde o změny obsahu obchodních podmínek pro smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu, které jsou zároveň smlouvou o platebních službách.

V praxi dochází k tomu, že banky vyhlášují obchodní podmínky ve více dokumentech: obecné obchodní podmínky, často pod nesprávným názvem všeobecné obchodní podmínky¹⁰, a dále obchodní podmínky pro jednotlivé produkty a služby.

¹⁰ Nejde o všeobecné obchodní podmínky vypracované odbornými nebo zájmovými organizacemi podle § 273 odst. 1 obchodního zákoníku. Domnívám se, že pro zdůraznění „všeobecnosti“ obchodních podmínek by bylo vhodnější použít jiného slova (např. obecné obchodní podmínky).

2. Pojetí smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu

Smlouva o běžném účtu je definována v § 708 obchodního zákoníku (základní ustanovení). Podle tohoto ustanovení rozumíme smlouvou o běžném účtu smlouvu, kterou se banka zavazuje zřídit od určité doby v určité měně účet pro majitele běžného účtu, přijímat na zřízený účet peněžní prostředky, vyplácet z něj peněžní prostředky nebo z něj či na něj provádět jiné platební transakce. Nové pojmy, které se do obchodního zákoníku dostaly na základě zákona č. 285/2009 Sb. jsou vysvětleny v zákonu o platebním styku v § 2 odst. 1 písm. a) a c). Platební transakcí se rozumí vložení peněžních prostředků na platební účet, výběr peněžních prostředků z platebního účtu nebo převod peněžních prostředků. Peněžními prostředky se potom rozumí bankovky, mince, bezhotovostní peněžní prostředky a elektronické peníze.

Vzhledem ke skutečnosti, že na základě § 708 odst. 1 obchodního zákoníku běžný účet splňuje podmínky kladené zákonem o platebním styku na platební účet (§ 2 odst. 1 písm. b)), a také že vztahy ze smlouvy o běžném účtu podle § 708 odst. 1 obchodního zákoníku odpovídají platební službě podle § 3 zákona o platebním styku, lze říci, že smlouva o běžném účtu bude smlouvou o platebních službách téměř vždy. Výjimkou zůstanou smlouvy uzavřené mezi bankami (podle § 3 odst. 3 písm. d) zákona o platebním styku). Těmito smlouvami se však nebudu v práci dále zabývat a termínem smlouva o běžném účtu bude vždy rozuměna smlouva o běžném účtu, která je zároveň smlouvou o platebních službách, nebude-li výslovně uveden opak. Z výše uvedeného vyplývá, že v případě smlouvy o běžném účtu dochází naplnění ustanovení § 708 odst. 3 obchodního zákoníku a mnohá ustanovení obchodního zákoníku zůstanou nevyužita. Vzhledem k faktu, že smlouva o běžném účtu z definice naplňuje kritéria pro smlouvu o platebních službách, se jeví současná duální právní úprava poněkud zvláštní.

Smlouva o vkladovém účtu je v § 716 odst. 1 obchodního zákoníku definována jako smlouva, kterou se banka zavazuje zřídit od určité doby v určité měně účet pro jeho majitele a platit z peněžních prostředků na účtu úroky a majitel účtu se zavazuje vložit na účet peněžní prostředky, přenechat jejich využití bance na dobu určitou nebo na dobu neurčitou s předem stanovenou výpovědní lhůtou. Pokud je smlouva uzavřena

na dobu určitou, může se majitel účtu na základě dispozitivního § 717 odst. 3 obchodního zákoníku dohodnout s bankou, že doba určená ve smlouvě o vkladovém účtu se opakovaně prodlužuje. Toto ustanovení reaguje na praxi bank, které tzv. revolvingové úvěry běžně používaly v rámci dispozitivní úpravy a smluvní volnosti stran.¹¹

Tak jako v případě smlouvy o běžném účtu¹², i smlouva o vkladovém účtu může existovat ve dvou podobách. Smlouva o vkladovém účtu, která je zároveň smlouvou o platebních službách a ta, která smlouvou o platebních službách není. Pro posouzení je významné, zda je umožněno provádění platebních transakcí z vkladového účtu a na vkladový účet. Pokud to možné je, jde o smlouvu, která je zároveň smlouvou o platebních službách a vztahuje se na ni jak úprava obsažená v zákoně o platebním styku, tak § 716 odst. 3 obchodního zákoníku, který vylučuje ustanovení obchodního zákoníku, která jsou odlišná od úpravy v zákoně o platebním styku. Pokud to možné není, uplatní se celá právní úprava obsažená v obchodním zákoníku. Vzhledem k tomu, že se v praxi vyskytují oba druhy smluv o vkladovém účtu, je zde dvojitý právní režim na místě. Typickými příklady produktů, které jsou zřízeny na základě smlouvy o vkladovém účtu s rozličným právním režimem, jsou spořicí účet (je možné provádění platebních transakcí) a termínovaný vklad (provádění platebních transakcí umožněno není). Protože však jde o pouhé pojmenování takovýchto účtů bankami, není možné se rozdělení uvedeného v příkladu držet dogmaticky.

Důsledkem faktu, že značná část smluv o běžném účtu a smluv o vkladovém účtu jsou zároveň smlouvami o platebních službách a jsou tedy podřízeny úpravě zákona o platebním styku, je, že velká část smluvních podmínek je upravena přímo v zákoně, a tím dochází k zúžení počtu těch podmínek, které mají být upraveny v konkrétní smlouvě.

¹¹ Plíva, S. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 11. vydání. C.H.Beck, Praha 2006, s. 1385.

¹² Jak bylo uvedeno výše, smlouva o běžném účtu, která není smlouvou o platebních službách, se bude vyskytovat pouze ve velmi malém množství.

2.1. Podstatné části smluv

V podstatných částech obou typů smluv je velmi jasně vidět odlišný cíl, který smlouvy sledují. Smlouvy mají nicméně i mnoho společného. Jak již bylo uvedeno výše, z § 708 odst. 1, resp. § 716 odst. 1 obchodního zákoníku vyplývá, že společnými podstatnými částmi smlouvy o běžném účtu, resp. smlouvy o vkladovém účtu jsou:

- závazek banky zřídit pro majitele účet
- určitá měna
- určení doby, od které je účet zřízen

Závazek banky zřídit pro majitele účet nemusí být ve smlouvě vyjádřen výslovně.¹³ Je postačující, když bude ve smlouvě vyjádřen způsobem, ze kterého je zřejmé, že jde o daný smluvní typ. Navíc jsou obě smlouvy chápány v materiálním smyslu a mohou tedy být nazvány jakkoli jinak, např. smlouva o spořicí účtu nebo o spořicí účtu.

Určitou měnou se rozumí uvedení, že účet bude zřízen v české měně, nebo v konkrétní měně cizí. Neplatí tu, že účet má být veden v české měně, jestliže smlouva údaj o měně neobsahuje.¹⁴

Účet je zpravidla zřízen od doby uzavření smlouvy. Nicméně je možné dobu zřízení účtu stanovit i odlišně. Plíva¹⁵ podle mého názoru správně argumentuje, že je možné jinak určit pouze den pozdější. Povinnost zřídit účet pro banku znamená založit

¹³ Plíva S. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 11. vydání. C.H.Beck, Praha 2006, s. 1367.

¹⁴ PLÍVA, S.: *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vydání. ASPI, a.s., Praha 2009, s. 295, 308.

¹⁵ PLÍVA, S.: Smlouva o běžném účtu, *Právo a podnikání*. 2004, číslo 7-8, s. 32.

ve svém účetnictví účet, jehož číslo sdělí majiteli a umožní mu jeho využití podle povahy smlouvy.¹⁶

Podívejme se nyní na podstatné části, kterými se od sebe smlouvy odlišují. V případě smlouvy o běžném účtu jde o:

- závazek banky přijímat na zřízený účet peněžní prostředky
- závazek banky vyplácet ze zřízeného účtu peněžní prostředky nebo z něj či na něj provádět jiné platební transakce

A v případě smlouvy o vkladovém účtu o:

- závazek banky platit úroky
- závazek majitele vložit na účet peněžní prostředky
- závazek majitele přenechat využití peněžních prostředků bance na dobu určitou nebo neurčitou s předem stanovenou výpovědní lhůtou

Z odlišných podstatných částí je evidentní, že zatímco účelem běžného účtu je každodenní provádění bezhotovostního platebního styku, vkladový účet slouží ke zhodnocování uložených peněžních prostředků zpravidla vyšší úrokovou mírou (to je zdůrazněno závazkem banky platit úroky). Vzhledem k tomu, že výše úrokové míry je přímo úměrná době, na niž je smlouva uzavřena, a délce výpovědní lhůty¹⁷, je pro smlouvu o vkladovém účtu typické, že majitel účtu s vloženými peněžními prostředky nemůže vůbec, případně pouze omezeně, po delší dobu disponovat.

2.2. Právní forma smluv

¹⁶ Kovařík in KOBLIHA, I., KALFUS, J., KROFTA, J., KOVAŘÍK, Z., KOZEL, R., POKORNÁ, J., SVOBODOVÁ, Y.: *Obchodní zákoník: úplný text zákona s komentářem podle stavu k 1.4.2006*. Linde Praha, a.s., Praha 2006, s. 1471, 1490.

¹⁷ MAREK, K.: Smlouva o platebních službách, smlouva o běžném účtu a smlouva o vkladovém účtu, *Daně a finance*. 2010, roč. 18, číslo 8-9, s. 8.; MAREK, K.: *Smluvní obchodní právo. Kontrakty*. 2. vydání, Masarykova Universita, Brno 2006, s. 367.

Pro smlouvy o běžném účtu i smlouvy o vkladovém účtu byla v obchodním zákoníku stanovena povinně písemná právní forma podle § 708 odst. 2, resp. § 716 odst. 2. Vzhledem k faktu, že pro smlouvy, které jsou zároveň smlouvou o platebních službách, se tato ustanovení nepoužijí, řídí se forma těchto smluv zákonem o platebním styku. Tento zákon však žádnou právní formu nepředepisuje. Smlouva o běžném účtu i smlouva o vkladovém účtu, která je zároveň smlouvou o platebních službách tedy mohou být uzavřeny v jakékoli formě, například i ústně. Podle § 272 odst. 1 obchodního zákoníku musí však být smlouva uzavřena v písemné formě, pokud alespoň jedna strana při jednání o uzavření smlouvy projeví vůli, aby smlouva byla uzavřena v písemné formě. Náležitosti pro písemný právní úkon jsou stanoveny v § 40 odst. 3, 4 a 5 občanského zákoníku.

Podle § 272 odst. 2 obchodního zákoníku, může být písemně uzavřená smlouva, která obsahuje ustanovení, že může být měněna nebo zrušena pouze dohodou stran v písemné formě, měněna nebo zrušena pouze v písemné formě. O změně i výpovědi smluv bude podrobněji pojednáno níže, v této souvislosti je však vhodné zmínit, že vzhledem k § 94 odst. 3 zákona o platebním styku, podle kterého může být návrh na změnu rámcové smlouvy, za určitých podmínek, přijat konkludentně, musel by návrh na změnu v případě ujednání podle § 272 odst. 2 obchodního zákoníku splňovat náležitosti písemného úkonu. Z tohoto důvodu lze očekávat, že ve smlouvě nebude vůle měnit smlouvu v písemné formě obsažena. Rámcová smlouva se potom bude měnit postupem, který stanoví § 94 zákona o platebním styku, a o kterém bude pojednáno níže v části věnované změnám smluv. Pro úplnost ještě dodejme, že pro výpověď rámcové smlouvy uživatelem stanoví § 95 odst. 1 zákona o platebním styku písemnou formu. Pro výpověď poskytovatele zákon žádnou právní formu nepředepisuje.

Obligatorní písemná forma i nadále platí pro smlouvy o vkladovém účtu, které nejsou smlouvou o platebních službách, na základě § 716 odst. 2 a § 263 odst. 2 obchodního zákoníku. Pro změny a zrušení smlouvy platí § 272 odst. 2 obchodního zákoníku.

2.3. Informační povinnosti banky podle zákona o platebním styku

V souvislosti se smlouvou o běžném účtu nebo smlouvou o vkladovém účtu je řada povinností banky a jim odpovídajících práv majitele účtu upravena v obchodním zákoníku a zákoně o platebním styku. Z hlediska obsahu jde jak o povinnosti informační, tak o povinnosti ostatní. Velká část těchto povinností se týká provádění platebních transakcí, úročení či úplaty. O těchto bude pojednáno níže v kapitolách věnovaných těmto institutům. Tato kapitola je věnována ostatním informačním povinnostem banky tak, jak je ukládá zákon o platebním styku.

Pro smlouvy o běžném a vkladovém účtu, které jsou zároveň smlouvou o platebních službách, ukládá zákon o platebním styku bance plnit informační povinnost jak před uzavřením smlouvy, tak v době trvání závazkového vztahu.

Zákon o platebním styku rozlišuje dva způsoby splnění informační povinnosti – povinnost poskytnout informaci a povinnost zpřístupnit informaci. Povinnost poskytnout informaci je splněna, pokud dojde v důsledku jednání banky majiteli účtu informace zachycená na trvalém nosiči dat (§ 78 odst. 1 zákona o platebním styku). Povinnost zpřístupnit informaci banka splní, pokud majiteli účtu před uzavřením smlouvy nebo během trvání smluvního vztahu sdělí údaj, který majiteli účtu umožní informaci vyhledat, přičemž způsob vyhledání nesmí majitele účtu nepřiměřeně zatěžovat (§ 78 odst. 2 zákona o platebním styku). Podle § 78 odst. 3 zákona o platebním styku dále platí, že pokud není prokázán opak, má se za to, že banka informace majiteli účtu neposkytla ani nezpřístupnila. Důkazním břemenem je tedy v tomto ohledu zatížena banka.

§ 80 odst. 1 zákona o platebním styku stanoví povinnost banky poskytnout majiteli účtu s dostatečným předstihem před tím, než je smlouvou vázán informace uvedené v § 81 až 85 cit. zákona. Tyto informace se týkají banky, poskytované platební služby, způsobu komunikace mezi majitelem účtu a bankou, smlouvy a povinnostech a odpovědnosti banky a majitele účtu. V případě, že byla smlouva uzavřena na žádost majitele účtu pomocí prostředku komunikace na dálku, který neumožňuje bance tyto

povinnosti splnit určeným způsobem, může podle § 80 odst. 3 zákona o platebním styku dojít ke splnění ihned po uzavření.

Během trvání právního vztahu ze smlouvy o běžném nebo vkladovém účtu, která je zároveň smlouvou o platebních službách, je banka podle § 88 zákona o platebním styku povinna poskytnout majiteli na jeho žádost obsah smlouvy a další informace uvedené v § 81 až 85 cit. zákona. Vzhledem k tomu, že pro smlouvu o platebních službách není vyžadována písemná forma, bude banka nucena, v případě smlouvy uzavřené ústně, splnit povinnost poskytnout informaci o obsahu smlouvy zachycením obsahu ve formě způsobilé k předání požadovaných informací o smlouvy majiteli účtu.¹⁸ Jak bylo uvedeno výše, o konkrétních informacích poskytovaných na základě zákona o platebním styku během trvání právního vztahu bude pojednáno níže ve zvláštních kapitolách.

¹⁸ LIŠKA, P.: Nová právní úprava smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu, *Právní fórum*. 2010, číslo 7, s. 328.

3. Nakládání s účtem

Nakládáním s účtem se podle § 709 odst. 3 obchodního zákoníku rozumí uzavření smlouvy, její změna a ukončení vztahu založeného smlouvou. Toto ustanovení platí nejen pro smlouvu o běžném účtu, ale též pro smlouvu o vkladovém účtu, a to na základě § 719b obchodního zákoníku. Navíc jde o ustanovení kogentní (§ 263 odst. 1 obchodního zákoníku). Vzhledem k § 708 odst. 3 obchodního zákoníku se toto ustanovení použije i na smlouvy o běžném a vkladovém účtu, které jsou zároveň smlouvou o platebním styku.

Při nakládání s účtem jde tedy o úkony, které se přímo týkají smlouvy o běžném, resp. smlouvy o vkladovém účtu. Od nakládání s účtem je třeba odlišit nakládání s peněžními prostředky na účtu, o kterém bude pojednáno níže.

K nakládání s účtem je ze zákona oprávněn majitel účtu. V případě, že je majitelem účtu fyzická osoba, jedná tato samostatně, případně zastoupena zákonným zástupcem (§ 26 a násl. občanského zákoníku). V případě, že je majitelem osoba právnická, jedná, podle § 13 odst. 1 obchodního zákoníku a § 20 odst. 1 občanského zákoníku, svým statutárním orgánem. Pokud přešla působnost statutárního orgánu podle zákona na jinou osobu, např. likvidátora, nebo správce konkurzní podstaty, je tato osoba oprávněna k nakládání s účtem. Toto oprávnění však ze zákona nemají osoby, které jsou podle obchodního zákoníku, popř. občanského zákoníku, oprávněny jednat za podnikatele nebo právnickou osobu nepodnikatele.¹⁹ Rozdílné názory panují v případě prokuristy (§ 14 odst. 1 obchodního zákoníku). Banky, včetně České národní banky, zastávají názor, že prokurista k nakládání s účtem klienta oprávněn je.²⁰ Nicméně v tomto ohledu souhlasím s názorem např. Plívy²¹, který argumentuje tím, že prokurista

¹⁹ Plíva in PLÍVA, S., ELEK, Š., LIŠKA, P., MAREK, K.: *Bankovní obchody*. ASPI, a.s., Praha 2009, s. 48.

²⁰ PLÍVA, S.: *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vydání. ASPI, a.s., Praha 2009, s. 298.

²¹ Plíva in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 11. vydání. C.H.Beck, Praha 2006, s. 1370.

sice může činit i právní úkony, ke kterým se jinak vyžaduje zvláštní plná moc, nicméně při udělení prokury nebudou zpravidla dodrženy podmínky kladené § 709 odst. 3 obchodního zákoníku v podobě ověřeného podpisu, případně podpisu před bankou. Bez zvláštní plné moci nejsou oprávněné k nakládání účtu právnické osoby ani osoby podle § 13 odst. 1 a § 15 obchodního zákoníku a § 20 odst. 2 občanského zákoníku, vzhledem k tomu, že při nakládání s účtem neprojeví svou vůli, nýbrž vůli majitele účtu.²²

Podle § 709 odst. 3 je možné, aby s účtem nakládala osoba odlišná od majitele jako jeho zmocněnec. K tomu je však potřeba, aby jí byla majitelem účtu udělena plná moc. Zákon hovoří o zvláštní plné moci, je tedy nutné udělit oprávnění k nakládání s konkrétním běžným, či vkladovým účtem majitele. Vzhledem k tomu, že se vyžaduje, aby byla plná moc majitelem účtu podepsána, půjde vždy o listinu²³. Podpis na plné moci musí být úředně ověřen s jedinou výjimkou, kterou je udělení plné moci před bankou. V takovém případě se předpokládá, že totožnost majitele účtu ověří přímo pracovník banky. Osoba, která je majitelem účtu zmocněna k nakládání s účtem, si nemůže podle § 24 občanského zákoníku ustanovit dalšího zástupce. Plíva²⁴ argumentuje tím, že zákon hovoří o plné moci udělené majitelem účtu. Vzhledem ke kogentní povaze § 709 odst. 3 obchodního zákoníku se strany od výše uvedeného nemohou odchýlit.

Dispozitivní § 709 odst. 4 obchodního zákoníku umožňuje situaci, kdy je účet zřízen pro více osob. Vzhledem k § 708 odst. 3 a § 719b obchodního zákoníku, platí i toto ustanovení pro smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu bez ohledu na to, zda jsou zároveň smlouvou o platebních službách. Zákon stanoví, že v takovém případě mají postavení majitele účtu všichni, nicméně vzhledem k dispozitivní povaze je možné smlouvou stanovit, že v postavení majitele účtu je pouze jedna konkrétní

²² PLÍVA, S.: Smlouva o běžném účtu, *Právo a podnikání*. 2004, číslo 7-8, s. 34.

²³ Kovařík in KOBLIHA, I., KALFUS, J., KROFTA, J., KOVAŘÍK, Z., KOZEL, R., POKORNÁ, J., SVOBODOVÁ, Y.: *Obchodní zákoník: úplný text zákona s komentářem podle stavu k 1.4.2006*. Linde Praha, a.s., Praha 2006, s. 1475.

²⁴ Plíva in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 11. vydání. C.H.Beck, Praha 2006, s. 1371.

osoba určená smlouvou. V takovém případě tato osoba nakládá s účtem samostatně v celém rozsahu a tedy i k tíži ostatních spolumajitelů.²⁵ Pokud jsou však v postavení majitele účtu všichni, jsou ze zákona oprávněni k nakládání s účtem společně, a tedy i plná moc k nakládání s účtem může být udělena pouze všemi spolumajiteli.²⁶ Smlouva může dále stanovit velikost podílů jednotlivých spolumajitelů. Zákon navíc umožňuje, aby o velikosti podílů rozhodl soud, případně se subsidiárně stanoví, že jsou podíly všech spolumajitelů stejné. Velikost podílů se uplatní zejména při rušení účtu a vyplacení zůstatku jeho majitelům, popřípadě podle jejich určení jiným osobám (§ 715 odst. 5 obchodního zákoníku).²⁷

²⁵ Švarc, Z. in DĚDIČ, J. a kol.: *Obchodní zákoník, Komentář. Díl IV.* 1. vydání, Polygon, Praha 2002, s. 3726.

²⁶ PLÍVA, S.: *Obchodní závazkové vztahy.* 2. vydání. ASPI, a.s., Praha 2009, s. 298, 299.

²⁷ Plíva, S. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář.* 11. vydání. C.H.Beck, Praha 2006, s. 1371.

4. Nakládání s peněžními prostředky

Nakládání s peněžními prostředky je část, která nejvýrazněji odlišuje smlouvu o běžném účtu a o vkladovém účtu, které jsou zároveň smlouvou o platebních službách a smlouvu o vkladovém účtu, která smlouvou o platebních službách není. Z § 708 odst. 1 obchodního zákoníku lze dovodit, že nakládáním s peněžními prostředky se rozumí předávání příkazů bance k výplatám a jiným platebním transakcím. Těmi se podle § 2 odst. 1 písm. a) zákona o platebním styku rozumí vložení peněžních prostředků na platební účet, výběr peněžních prostředků z platebního účtu nebo převod peněžních prostředků.

Z výše uvedeného vyplývá, že pro smlouvu o běžném účtu je nakládání s peněžními prostředky příznačné a dochází k němu velmi často. Z úvodního ustanovení pro běžný účet je zřejmé, že běžný účet je platebním účtem a slouží tedy k provádění platebních transakcí.

Na druhou stranu v případě vkladového účtu může dojít ke dvěma situacím. Pokud je vkladový účet zároveň účtem platebním, slouží též k provádění platebních transakcí a nelze smlouvou vyloučit či omezit nakládání s peněžními prostředky před uplynutím výpovědní doby podle § 716a písm. d) obchodního zákoníku. V případě, že vkladový účet není platebním účtem, může být nakládání s peněžními prostředky vyloučeno. Vzhledem k tomu, že vkladový účet, který platebním účtem není, se v tomto ohledu od platebních účtů velmi odlišuje, bude o něm pojednáno odděleně.

Pro smlouvy o běžném účtu a vkladovém účtu, které jsou zároveň smlouvou o platebním styku, platí, že se nepoužije úprava nakládání s peněžními prostředky obsažená v obchodním zákoníku (§ 710 odst. 1 a 2, resp. § 716a písm. d) a § 717 obchodního zákoníku). Zatímco v případě běžného účtu by byla úprava v obchodním zákoníku redundantní, v případě účtu vkladového by byla v přímém rozporu s definicí platebního účtu. Úprava, která se v tomto případě použije, je obsažena v zákoně o platebním styku.

Na rozdíl od obchodního zákoníku, který stanoví právo majitele účtu zmocnit k nakládání s peněžními prostředky třetí osobu předáním jejích podpisových vzorů bance, zákon o platebním styku žádné takové ustanovení neobsahuje. Lze očekávat, že podmínky a postup pro udělování plné moci k vystavování příkazů k platebním transakcím majitelem účtu třetí osobě budou dohodnuty mezi bankou a majitelem účtu.²⁸

K nakládání s peněžními prostředky dochází na základě platebních příkazů, kterými se podle § 2 odst. 3 písm. d) zákona o platebním styku rozumí příkazy poskytovateli (nejčastěji bance), kterými plátce nebo příjemce žádá o provedení platební transakce. Z pochopitelných důvodů je třeba zajistit, aby byla co nejvyšší jistota, že platební příkaz skutečně zadal majitel účtu, případně další osoba k tomu oprávněná. Podle § 2 odst. 1 písm. d) zákona o platebním styku může být platební příkaz vydán také pomocí platebního prostředku, kterým se rozumí zařízení nebo soubor postupů dohodnutých mezi poskytovatelem a uživatelem, které jsou vztaženy k osobě uživatele. Právě vlastnost vztahu k osobě uživatele je pro platební prostředky velmi důležitá. Je jí dosahováno například vlastnictvím platební karty a znalostí příslušného číselného kódu nebo znalostí přístupového jména a hesla, případně ještě dispozicí elektronickým bezpečnostním certifikátem v případě elektronického bankovníctví. U písemného platebního příkazu, který nepatří mezi platební prostředky podle zákona o platebním styku, bude ochrana dosahována i nadále vyžadováním uvedení vzorových podpisů osob oprávněných k nakládání s peněžními prostředky na účtu do podpisového vzoru nebo jiného dokumentu, případně též využíváním elektronického podpisu.²⁹

V případě smlouvy o vkladovém účtu, která není zároveň smlouvou o platebních službách, se použije úpravy obchodního zákoníku. Vzhledem k povaze vkladového účtu nebude nakládání s peněžními prostředky časté, nicméně není vyloučeno. Pro určení osob, které jsou k nakládání s peněžními prostředky oprávněné, platí, na základě § 719b

²⁸ LIŠKA, P.: Nová právní úprava smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu. *Právní fórum*. 2010, č. 7, s. 330.

²⁹ LIŠKA, P.: Nová právní úprava smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu. *Právní fórum*. 2010, č. 7, s. 330, 331.

obchodního zákoníku, úprava § 710 odst. 2 obchodního zákoníku. Tam je stanoveno, že toto oprávnění mají osoby uvedené v podpisových vzorech předaných majitelem účtu bance, jiné osoby pouze za podmínek stanovených ve smlouvě o vkladovém účtu. Oprávnění tedy může vzniknout dvěma způsoby. Pokud oprávnění vzniká uvedením v podpisových vzorech, je nutné, aby měly podpisové vzory náležitosti plné moci. Musí tedy obsahovat zmocňovací projev vůle majitele účtu a vymezení rozsahu zmocněncova oprávnění nakládat s prostředky na účtu.³⁰ Pokud není oprávnění nakládat s peněžními prostředky majitelem stanoveno ve smlouvě, musí být uveden v podpisových vzorech i on. V praxi však dochází k nahrazování nesouladu mezi podpisovým vzorem a podpisem na příslušném pokynu ověřením totožnosti, pokud to ovšem osobní přítomnost majitele účtu v bance umožňuje.³¹ Ve smlouvě může být stanoveno, zda a za jakých podmínek mohou s peněžními prostředky nakládat i jiné osoby. Takto může být ujednáno například udělování pokynů k nakládání s peněžními prostředky využitím internetového bankovníctví nebo platební karty, ale také udělení zvláštní plné moci majitelem účtu k jednorázovému výběru. Stejně tak i banka je oprávněna nakládat s peněžními prostředky na účtu, pouze stanoví-li tak zákon nebo smlouva.

Vzhledem k povaze a účelu sledovanému při uzavírání smlouvy o vkladovém účtu je přirozené, že banka za zpravidla vyšší úrokovou míru požaduje od majitele účtu uložení peněz a jejich ponechání na účtu. Proto může být smlouvou o vkladovém účtu podle dispozitivního § 716a písm. d) obchodního zákoníku stanoveno, zda a za jakých podmínek může majitel účtu nakládat s peněžními prostředky před uplynutím doby určené ve smlouvě nebo před uplynutím výpovědní lhůty. Předně je důležité zdůraznit, že k takovému nakládání může být oprávněn pouze majitel účtu. Nejjasnější je situace v případě, že je ve smlouvě o vkladovém účtu stanoveno, že majitel před uplynutím stanovené doby s prostředky na účtu nakládat nesmí. Pokud však jde o smlouvu o vkladovém účtu obsahující možnost výpovědi ve lhůtě stanovené smlouvou, může majitel účtu s prostředky na účtu nakládat. Nicméně jak bylo uvedeno výše, lze

³⁰ PLÍVA, S.: Smlouva o vkladovém účtu. *Právo a podnikání*. 205, č. 2, s. 5.

³¹ KOBLIHA, I., KALFUS, J., KROFTA, J., KOVAŘÍK, Z., KOZEL, R., POKORNÁ, J., SVOBODOVÁ, Y.: *Obchodní zákoník: úplný text zákona s komentářem podle stavu k 1.4.2006*. Linde Praha, a.s., Praha 2006, s. 1477. ISBN 80-7201-564-8.

očekávat, že to pro něho bude znamenat určité nepříznivé důsledky. Obchodní zákoník v § 717 odst. 1 stanoví, že v takovém případě nárok na úroky zaniká nebo se sníží způsobem stanoveným ve smlouvě. V praxi si lze představit například snížení úrokové sazby nebo poplatků za předčasný výběr. Zákon dále stanoví, že se toto aplikuje pouze na úroky z částky, u níž výpovědní lhůta dodržena nebyla. Vzhledem k dispozitivní povaze § 717 obchodního zákoníku se lze od výše uvedeného smluvně odchýlit.

4.1. Poskytování informací o platebních transakcích

V rámci ochrany klienta má banka povinnost informovat jej o provedených platebních transakcích a to jak debetních, tak kreditních. Pro smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu, které jsou zároveň smlouvou o platebních službách, se úprava obsažená v obchodním zákoníku zejména v § 709 odst. 2 písm. c) a § 712, resp. § 716a písm. c) nepoužije. V tomto ohledu je vše důkladně upraveno v zákoně o platebním styku. Nutno ještě podotknout, že jde pouze o část širší informační povinnosti banky, o jejichž dalších částech bylo již pojednáno výše.

Pro poskytování informací o provedených platebních transakcích jsou důležité tři body: jaké informace je banka povinna poskytovat, v jaké lhůtě a jakým způsobem. U informací, které se týkají platebních transakcí, je nutno rozlišovat informace poskytované plátcí o platební transakci a informace poskytované příjemci platební transakce. Pro prvního z nich jsou to informace uvedené v § 90 odst. 1 písm. a) až e) zákona o platebním styku, pro příjemce potom informace § 91 odst. 1 písm. a) až e) téhož zákona. Značná část informací je shodná pro obě strany (tj. plátce i příjemce). Pro plátce jde konkrétně o tyto informace:

- údaj umožňující plátcí identifikovat platební transakci, a pokud to připadá v úvahu, také údaje o příjemci,
- částku platební transakce v měně, v níž byla odepsána z platebního účtu plátce, *nebo v měně použité v platebním příkazu,*

- údaj o úplatě, kterou je plátce povinen zaplatit poskytovateli za provedení platební transakce, a skládá-li se úplata z více samostatných položek, i rozpis těchto položek,
- kde to připadá v úvahu, směnný kurz použitý poskytovatelem plátce a částku platební transakce po této směně měn,
- den valuty částky odepsané z platebního účtu plátce *nebo datum přijetí platebního příkazu*.

Pro příjemce jde o tyto informace:

- údaj umožňující příjemci identifikovat platební transakci, a pokud to připadá v úvahu, také údaje o plátcí *a další údaje předané v souvislosti s platební transakcí*,
- částku platební transakce v měně, v níž byla částka připsána na platební účet příjemce,
- údaj o úplatě, kterou je příjemce povinen zaplatit poskytovateli za provedení platební transakce, a skládá-li se úplata z více samostatných položek, i rozpis těchto položek,
- kde to připadá v úvahu, směnný kurz použitý poskytovatelem příjemce a částku platební transakce před touto směnnou měn,
- den valuty částky připsané na platební účet příjemce.

Z uvedeného přehledu je vidět, že opravdu značná část poskytovaných informací je společná, odlišnosti (v textu pro názornost zvýrazněny kurzívou) vyplývají pouze z odlišného postavení plátce a příjemce platební transakce. Šíře takto poskytovaných informací umožňuje klientovi získat velmi podrobný přehled o pohybu na jeho platebních účtech a zejména umožňuje dohledat informace o dříve provedených platebních transakcích.

Co se týče lhůt, ve kterých je banka povinna poskytnout výše uvedené informace, je v § 90 odst. 1, resp. v § 91 odst. 1 zákona o platebním styku stanoveno, že se tak má stát bez zbytečného odkladu po odepsání částky platební transakce z platebního účtu plátce, resp. po připsání částky platební transakce na platební účet

příjemce. V případě plátce navíc ještě po obdržení platebního příkazu, jestliže se platební transakce neprovádí z platebního účtu plátce (např. z úvěrového účtu banky)³². § 90 odst. 2 v případě plátce a § 91 odst. 2 v případě příjemce však umožňuje, aby se strany dohodly, že uvedené informace budou poskytovány nebo zpřístupňovány v pravidelných intervalech, ne delších než 1 měsíc dohodnutým způsobem, který umožňuje plátcí, resp. příjemci, ukládat a kopírovat tyto informace v nezměněném stavu.

Informace jsou podle § 80 odst. 1 zákona o platebním styku poskytnuty majiteli účtu určitě a srozumitelně v úředním jazyce státu, v němž je platební služba nabízena, nebo v jazyce, na kterém se strany dohodnou. Zákon tedy umožňuje, aby se strany dohodly na způsobu poskytování, resp. zpřístupňování informací o provedených platebních transakcích, který splňuje výše uvedené podmínky. V praxi se lze stále často setkat s měsíčním zasíláním výpisů z účtu poštou, ale také s možností, že jsou informace o platebních transakcích k dispozici k nahlédnutí na pobočce, případně za využití internetového bankovníctví, vždy však nejméně jednou měsíčně. Navíc je nutné zdůraznit, že tyto informace je banka povinna poskytovat bezplatně. To však nemusí znamenat, že klasické výpisy z účtu budou bankou zasílány bezplatně. Vzhledem k možnosti poskytnutí informací i jiným, dohodnutým, způsobem, je nutné brát ohled na § 77 odst. 4 zákona o platebním styku, který stranám umožňuje, aby se dohodly na úplatě za doplňující nebo častější informace poskytované na žádost majitele účtu.

V případě vkladového účtu, který není zároveň platebním účtem, platí úprava obchodního zákoníku. Ten v § 716a písm. c) stanoví, že se strany mohou dohodnout na lhůtách, v nichž banka majiteli účtu oznamuje přijaté vklady a platby, provedené výplaty a platby, a výši peněžních prostředků na účtu, a také na formě tohoto oznámení. Podpůrné stanovení lhůt ovšem obchodní zákoník pro vkladový účet nemá, proto přichází v úvahu přiměřené použití § 712 odst. 1 obchodního zákoníku. Ten stanoví, že v případě, kdy není dohodnuto jinak, je banka povinna oznámit majiteli účtu veškeré přijaté vklady a provedené výplaty a platby v kalendářním měsíci po skončení tohoto

³² LIŠKA, P.: Smlouva o platebních službách. *Obchodněprávní revue*. 2010, roč. 2, č. 5, s. 130.

měsíce. A navíc po skončení kalendářního roku informovat majitele účtu o zůstatku peněžních prostředků na účtu výpisem z účtu.

Otázkou však zůstává, v čem spočívá přiměřenost použití tohoto ustanovení. Vzhledem k faktu, že v případě vkladového účtu, který není platebním účtem, dochází zpravidla k velmi malému množství transakcí a měsíční podávání informací se jeví nadbytečným, kloním se k takovému výkladu § 712 odst. 1, který říká, že banka je povinna takto informovat majitele účtu pouze v případě, že v daném měsíci došlo alespoň k jedné transakci (tj. přijetí vkladu nebo platby nebo provedené výplaty nebo platby).

Podle § 712 odst. 2 obchodního zákoníku, který je též podle § 719b obchodního zákoníku použitelný přiměřeně, prokáže banka majiteli účtu na jeho žádost provedení plateb.

4.2. Lhůty pro provádění platebních transakcí

Stanovení lhůt pro provádění platebních transakcí je velmi důležité zejména z důvodu častých postihů plátce při nedodržení termínu prováděných platebních transakcí (zejména debetních). Je tedy nutné, aby klienti banky dopředu věděli, jakou lhůtu má banka na provedení platební transakce a mohli s důvěrou v banku s touto lhůtou počítat. Výše uvedené platí zejména pro běžný účet, nicméně i v případě vkladového účtu je nutné mít tuto jistotu při provádění platebních transakcí, byť k nim nedochází tak často.

V případě smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu, které jsou zároveň smlouvou o platebních službách, neplatí úprava občanského zákoníku. Lhůty pro provádění platebních transakcí jsou upraveny zejména v části čtvrté díl 5 Provádění platebních transakcí zákona o platebním styku.

Pro počítání lhůt je důležité přesné stanovení jejich počátku. Zákon o platebním styku stanoví v § 104 odst. 1, že okamžikem přijetí platebního příkazu je okamžik, kdy

banka plátce obdrží platební příkaz přímo od plátce nebo z podnětu příjemce (tzv. příkaz k inkasu). § 104 odst. 2 zákona o platebním styku dále umožňuje dohodou mezi majitelem účtu, který dal podnět k platební transakci, a jeho bankou určit okamžik přijetí platební transakce odlišně. Zákon umožňuje tři způsoby tohoto určení: určitý okamžik, okamžik, kdy budou splněny určité podmínky, nebo na konci určitého období. V § 104 odst. 3 zákona o platebním styku je stanoveno, že pokud by tento okamžik měl připadnout na dobu, která není provozní dobou banky plátce, platí, že platební příkaz byl přijat na začátku následující provozní doby banky. A konečně § 104 odst. 4 zákona o platebním styku umožňuje dohodou stanovit okamžik blízko konce provozní doby, po jehož uplynutí se platební příkazy považují za přijaté na začátku následující provozní doby.

V případě platební transakce prováděné z podnětu příjemce je podle § 113 odst. 1 a 2 zákona o platebním styku třeba rozlišit, zda byl dán souhlas k jejímu provedení za použití platebního prostředku, nebo zda šlo o příkaz k inkasu. V prvním případě předá banka příjemce platební příkaz bance plátce ve lhůtě dohodnuté mezi příjemcem a jeho bankou. Ve druhém je navíc nutné umožnit dodržení okamžiku přijetí platebního příkazu dohodnutého mezi plátcem a příjemce.

Nyní již ke lhůtě pro provedení platební transakce. Jak píše Liška³³, probíhá platební transakce mezi dvěma běžnými účty u dvou různých bank tak, že na základě platebního příkazu se částka platební transakce odepíše z běžného účtu majitele účtu a prostřednictvím účtu banky plátce se převede na účet banky příjemce v rámci provozovaného platebního systému nebo způsobem dohodnutým zejména v závislosti na tom, zda jde o platební transakci uskutečňovanou na území České republiky nebo o platbu přeshraniční. Banka příjemce následně připíše částku platební transakce ze svého účtu na běžný účet příjemce. K tomu je třeba ještě dodat, že základní podmínkou je, aby na účtu plátce byly dostatečné peněžní prostředky pro provedení platební transakce. Zákon o platebním styku však nevylučuje, aby došlo ke sjednání tzv. kontokorentního

³³ LIŠKA, P.: Nová právní úprava smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu. *Obchodní právo*. 2010, č. 7, s. 331.

úctu³⁴, kdy banka provádí platby z běžného účtu i v případě, že na něm dostatečný zůstatek není. Tento postup tedy musí být sjednán smlouvou, která navíc obsahuje i vyšší limitu, do něhož může majitel běžného účtu uvedeným způsobem čerpat. Takto poskytnutý úvěr se bude posuzovat jako smlouva o úvěru podle § 497 a násl. obchodního zákoníku, přičemž se v tomto vychází zejména z výkladu § 711 obchodního zákoníku, byť se tento pro smlouvu o běžném účtu, která je zároveň smlouvou o platebních službách, nepoužije.

V případě vkladového účtu lze předpokládat, že platební transakce budou probíhat zejména mezi vkladovým účtem a běžným účtem jednoho klienta jedné banky. V ostatních případech platí obdobně, co bylo uvedeno výše.

Platební transakci provede banka ve lhůtách dohodnutých s majitelem účtu v souladu s ustanoveními § 109 až 114 zákona o platebním styku, nestanoví-li jiný právní předpis možnost lhůtu prodloužit. Podobně jako pro okamžik přijetí platebního příkazu, platí i pro okamžik přijetí peněžních prostředků od majitele účtu a pro okamžik připsání částky platební transakce na účet banky příjemce, že případně-li tento okamžik na dobu, která není provozní dobou banky, platí, že k přijetí nebo připsání došlo na začátku následující provozní doby banky (§ 108 odst. 2 zákona o platebním styku).

Povinností banky plátce při připsání peněžních prostředků na účet banky příjemce je, podle § 109 odst. 1 zákona o platebním styku, zajistit připsání peněžních prostředků na účet banky příjemce nejpozději do konce následujícího pracovního dne po okamžiku přijetí platebního příkazu. Od tohoto pravidla je možné se dohodou mezi plátcem a jeho bankou odchýlit a dohodnout lhůtu jinou, většinou delší, v případech vyjmenovaných v § 109 odst. 2 až 6, které zahrnují transakce rozdělené podle měn a počtu směn mezi měnami, ale také papírový platební příkaz. Nejdelší možné prodloužení je však o 4 pracovní dny.

³⁴ Více o kontokorentním účtu např. Plíva, S. in ŠTENGLŮVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 11. vydání. C.H.Beck, Praha 2006, s. 1374; KOPÁČ, L.: *Obchodní kontrakty. II. díl*, Prospektrum, Praha 1994, s. 584.

Příjemci připíše jeho banka částku platební transakce na platební účet podle § 110 zákona o platebním styku neprodleně poté, co byla připsána na účet banky příjemce. Pokud jde o platební transakci v měně jiného než členského státu nebo o platební účet vedený v měně jiného než členského státu, připíše banka příjemce částku platební transakce do konce pracovního dne následujícího po dni, kdy byla připsána na její účet.

Od výše uvedeného je třeba podle § 111 zákona o platebním styku odlišit platební transakce v rámci jedné banky na území České republiky v české měně, kdy je třeba, aby byly peněžní prostředky připsány na platební účet příjemce nejpozději na konci dne, v němž nastal okamžik přijetí příkazu. I v tomto případě je možné lhůtu dohodou o 1 den prodloužit, ale pouze za předpokladu, že taková platební transakce zahrnuje směnu měn.

§ 112 zákona o platebním styku stanoví další případy, týkající se pouze spotřebitelů a drobných podnikatelů, kdy se výše uvedené lhůty nepoužijí. Prvním je případ, kdy spotřebitel nebo drobný podnikatel vloží na účet hotovost v měně členského státu, ve které je platební účet veden. Potom musí banka peněžní prostředky připsat na platební účet příjemce neprodleně po okamžiku jejich přijetí. Ve stejném okamžiku nastává i den valuty³⁵ a peněžní prostředky musí být uživateli k dispozici. Druhý případ nastává, vloží-li spotřebitel nebo drobný podnikatel na platební účet hotovost v měně jiného než členského státu, ve které je platební účet veden. V takovém případě připíše banka peněžní prostředky na platební účet nejpozději následující pracovní den po dni přijetí platebních prostředků. V témže okamžiku nastává i den valuty a peněžní prostředky musí být uživateli k dispozici. Tak je tomu i v případě vkladu hotovosti ve měně, ve které je platební účet veden, uživatelem, který není spotřebitelem ani drobným podnikatelem, na platební účet.

Pro smlouvu o vkladovém účtu, která není smlouvou o platebních službách, platí úprava obchodního zákoníku. Vzhledem k tomu, že nakládání s peněžními prostředky

³⁵ Podle § 2 odst. 3 písm. e) zákona o platebním styku se dnem valuty rozumí okamžik, ke kterému je platební transakce evidována pro potřeby výpočtu úroku z peněžních prostředků na platebním účtu.

na účtu není pro vkladový účet, který není platebním účtem, vůbec typické, lze v případě, kdy je toto nakládání umožněno, použít, za využití § 719b obchodního zákoníku, ustanovení o smlouvě o běžném účtu. V § 710 odst. 3 obchodního zákoníku je stanoveno, že banka je povinna provést platby řádně a včas, pokud majitel účtu splnil požadavky stanovené zákonem a smlouvou o vkladovém účtu. Požadavky stanovené zákonem mohou kromě obchodního zákoníku vyplývat též ze zákona o bankách a případně ze zákona o platebním styku. Další stanovení lhůt obsahuje § 713 obchodního zákoníku. Vzhledem k dispozitivní povaze tohoto ustanovení a dále tomu, že v případě vkladového účtu, který není platebním účtem, půjde většinou o provádění malého množství konkrétních předvídatelných transakcí, lze očekávat, že v naprosté většině případů budou konkrétní lhůty dohodnuty přímo ve smlouvě. Z tohoto důvodu nebude § 713 obchodního zákoníku dále rozebírán.³⁶

³⁶ Více např.: KOBLIHA, I., KALFUS, J., KROFTA, J., KOVAŘÍK, Z., KOZEL, R., POKORNÁ, J., SVOBODOVÁ, Y.: *Obchodní zákoník: úplný text zákona s komentářem podle stavu k 1.4.2006*. Linde Praha, a.s., Praha 2006, s. 1481 až 1483. ISBN 80-7201-564-8

5. Úročení

Úročení peněžních prostředků na účtu je podle § 716 odst. 1 obchodního zákoníku jedním z definičních znaků smlouvy o vkladovém účtu. Jak již bylo několikrát zmíněno, souvisí to s naplněním účelu, pro který je smlouva o vkladovém účtu uzavírána. V případě smlouvy o běžném účtu, není úročení peněžních prostředků nutnou součástí smlouvy, nicméně v současné době si lze běžný účet bez úročení jen velmi těžko představit. Na druhou stranu, vzhledem k tomu, že peněžní prostředky nejsou na běžném účtu jakkoli vázány, úročí banky peněžní prostředky na běžných účtech velmi nízkou úrokovou sazbou.³⁷

Jako v mnoha jiných částech smluv, i v případě úročení je nutné zvlášť pojednat o smlouvách o běžném a vkladovém účtu, které jsou zároveň smlouvami o platebních službách, neboť na tyto se úprava obsažená v obchodním zákoníku, tedy zejména § 709 odst. 2 písm. b) a § 714 v případě smlouvy o běžném účtu a § 716a písm. b) a § 718 v případě smlouvy o vkladovém účtu, nepoužije.

Smlouva o běžném a smlouva o vkladovém účtu, které jsou zároveň smlouvou o platebních službách, se v tomto ohledu řídí zákonem o platebním styku a právní úprava je tedy téměř totožná. Hlavním rozdílem je zejména skutečnost, že v případě smlouvy o vkladovém účtu je vyplácení úroků z peněžních prostředků na účtu zákonem vyžadováno. Dalším rozdílem může být odlišná výše úrokové sazby.

Smlouva o vkladovém účtu, která není smlouvou o platebních službách, má sice úročení peněžních prostředků upraveno jinde, v obchodním zákoníku, nicméně úprava není příliš odlišná od úpravy zákonu o platebním styku. Jedním z rozdílů je například subsidiární stanovení výše úrokové sazby v § 718 odst. 1 obchodního zákoníku.

³⁷ Liška, P. in DĚDIČ, J. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 1. vydání, Prospektrum, Praha 1997, s. 1182.

5.1. Výše úrokové sazby

Výše úrokové sazby je jedním z nejvýznamnějších parametrů každého účtu, běžného i vkladového. V této kapitole nás bude však zajímat pouze právní hledisko výše úrokové sazby, tj. jakým způsobem je tato sazba mezi stranami stanovena a také jakým způsobem je možné ji měnit.

Pro smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu, které jsou zároveň smlouvou o platebních službách, platí úprava v zákoně o platebním styku. Ten ve svém § 82 písm. h) stanoví bankám povinnost s dostatečným předstihem před tím, než je majitel účtu smlouvou vázán (§ 80 odst. 1 zákona o platebním styku), poskytnout informace o úrokových sazbách, které mají být použity, nebo údaj o způsobu výpočtu úroku a příslušný den a index nebo základ referenční úrokové sazby³⁸, je-li referenční úroková sazba použita. Velmi důležité je také ustanovení § 82 písm. i) zákona o platebním styku, které stanoví, že banka musí stejně tak poskytnout údaj o tom, že je oprávněna kdykoli jednostranně a bez předchozího oznámení změnit dohodu stran o úrokových sazbách, bylo-li to dohodnuto, a další údaje s tím související. Na toto ustanovení navazuje § 94 odst. 5 zákona o platebním styku, který stanoví podmínky pro změnu úrokové sazby, která je samozřejmě změnou smlouvy o platebních službách.

Podle § 94 odst. 5 zákona o platebním styku platí, že bylo-li to stranami dohodnuto, je banka oprávněna jednostranně a bez předchozího upozornění změnit dohodu o úrokové sazbě, která je založena na změně referenčních sazeb. Změny úrokových sazeb používaných při platebních transakcích se provádějí a počítají neutrálním způsobem. Tento způsob by měl vycházet z objektivně zjistitelných skutečností, z objektivního kritéria, popř. kritérií tak, aby v rozhodné době mohla určit, jaký má věcný obsah způsob stanovení výše úrokové sazby jak kterákoli ze smluvních stran, tak i třetí osoba.³⁹ Zákon o platebním styku též stanoví podmínky pro oznamování

³⁸ Podle § 2 odst. 3 písm. g) zákona o platebním styku se referenční úrokovou sazbou rozumí úroková sazba, která se použije jako základ pro výpočet úroku a která pochází z veřejně přístupného zdroje.

³⁹ TOMSA, M.: Smlouva o běžném účtu – ujednání o úrocích a o úplatách. *Obchodní právo*. 2003, č. 12, s. 3.

těchto změn, nicméně stranám je ponechána smluvní volnost ve stanovení způsobu a lhůty. Navíc je nutné zmínit, že změny úrokových sazeb, které jsou pro majitele účtu výhodnější, mohou být uplatněny i bez oznámení.

Z výše uvedeného vyplývá, že pro smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu, které jsou zároveň smlouvami o platebních službách, existují tři možnosti stanovení výše úrokové sazby:

- fixně stanovená výše úrokové sazby ve smlouvě
- výše úrokové sazby vázaná na referenční sazbu
- výše úrokové míry vyhlášená v sazebníku banky

Nejčastějším případem, zejména v případě běžného účtu, je poslední z uvedených možností. Banka však musí dodržet veškeré zákonné podmínky ať již pro stanovení, tak pro změnu vyhlášených úrokových měr, jak byly uvedeny výše. V případě smlouvy o vkladovém účtu je třeba mít na mysli, že výše úrokové sazby, případně způsob jejího stanovení, ve smlouvě být musí.

V případě smlouvy o vkladovém účtu, která není zároveň smlouvou o platebních službách, se stanovení výše úrokové sazby řídí obchodním zákoníkem. I obchodní zákoník dává stranám smluvní volnost při stanovení výše nebo způsobu stanovení výše úrokové sazby (dispozitivní § 716a písm. b)). Také v případě smlouvy o vkladovém účtu, který není platebním účtem, lze mít za to, že všechny výše uvedené způsoby stanovení výše úrokové sazby jsou možné. A to včetně způsobů změn úrokové sazby, které však v tomto případě musí mít oporu ve smlouvě. Podstatným rozdílem je, že obchodní zákoník ve svém § 718 odst. 1 stanoví subsidiárně vyšší úrokové sazby pro případ, že by ve smlouvě o vkladovém účtu sjednána nebyla ani výše, ani způsob jejího stanovení, a to ve výši poloviny lombardní sazby stanovené Českou národní bankou ke dni, k němuž se úroky připisují k zůstatku peněžních prostředků na účtu (v současné době platí lombardní sazba stanovená 7. 5. 2010 ve výši 1,75 %) ⁴⁰. Ohledně změn výše

⁴⁰ Vývoj lombardní sazby ČNB v % [online], [cit. 2011-08-07],
URL: <http://www.cnb.cz/cs/faq/faq_lombard_historie.html>

úrokové sazby je však nutno dodat, že v případě vkladového účtu, který není platebním účtem, lze předpokládat, že k nim bude za doby trvání smlouvy docházet pouze velmi výjimečně.

5.2. Vyplácení úroků

Co se týče vyplácení úroků, je nutné rozlišovat dobu, za kterou majiteli účtu úroky náleží, dobu splatnosti úroků a dobu jejich připsání.

Ohledně doby, za kterou majiteli účtu úroky náleží, je opět nutné rozlišovat, zda jde zároveň o platební účet, či nikoli. Pokud jde o vkladový účet, který není zároveň účtem platebním, je situace poměrně snadná, neboť lze očekávat, že na účtu nebude docházet k téměř žádným pohybům. Podle § 718 odst. 4 obchodního zákoníku náleží úroky z peněžních prostředků na účtu majiteli účtu ode dne, k němuž byly peněžní prostředky ve prospěch účtu připsány, do dne, který předchází dni, k němuž byly peněžní prostředky z účtu odepsány nebo k němuž byly vyplaceny. V této souvislosti je však třeba mít na paměti též ustanovení dispozitivního § 717 odst. 1 obchodního zákoníku, které stanoví, že v případě nakládání s peněžními prostředky na účtu před dobou určenou ve smlouvě, nebo není-li tato doba určena, před uplynutím výpovědní lhůty (o tomto již bylo pojednáno výše), nárok na úroky zaniká nebo se sníží způsobem stanoveným ve smlouvě. Účinky zániku nebo snížení nároku na úroky se týkají pouze úroků z částky, u níž nebyla dodržena výpovědní lhůta.⁴¹ Předčasné nakládání

⁴¹ Přestože druhá věta § 717 odst. 1 obchodního zákoníku hovoří pouze o nedodržení výpovědní lhůty, lze mít za to, omezení účinků zániku nebo snížení nároku na úroky je třeba vztáhnout i na případ, kdy bylo částečně nakládáno s vkladem vloženým na základě smlouvy uzavřené na dobu určitou, v níž nebyl sjednán tzv. absolutně pevný termín vkladu (§ 717 odst. 2 obchodního zákoníku). Více viz Plíva, S. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 11. vydání. C.H.Beck, Praha 2006, s. 1385

s prostředky na účtu má tedy za následek zánik nároku na úroky, jestliže ve smlouvě není stanoveno, že se nárok na úroky sníží a jak.⁴²

V případě smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu, které jsou zároveň smlouvou o platebních službách, je pro potřeby stanovení doby, za kterou majiteli účtu úroky z peněžních prostředků náleží, využíváno tzv. dne valuty. Podle § 2 odst. 3 písm. e) zákona o platebním styku se dnem valuty rozumí okamžik, ke kterému je platební transakce evidována pro potřeby výpočtu úroku z peněžních prostředků na platebním účtu. Zákon o platebním styku v § 114 odst. 1 stanoví, že den valuty peněžních prostředků odepsaných z platebního účtu plátce nastává nejdříve okamžikem přijetí platebního příkazu. Podle odst. 2 cit. ustanovení nastává den valuty peněžních prostředků připsaných na platební účet příjemce nejpozději okamžikem, kdy jsou peněžní prostředky připsány na účet příjemce. Den valuty částky odepsané z účtu plátce nebo datum přijetí platebního příkazu oznamuje banka majiteli účtu, který je plátcem. Majiteli účtu, který je příjemcem platební transakce, oznamuje banka příjemce den valuty částky připsané na platební účet.⁴³ Tato konstrukce umožňuje převedení skutečného spojitého času, ve kterém k transakcím na platebních účtech dochází, do času diskrétního, který umožňuje přesný a snadný výpočet úroku z peněžních prostředků uložených na účtu.

Splatnost a připsání úroků z peněžních prostředků jsou v případě smlouvy o vkladovém účtu, která není zároveň smlouvou o platebních službách, podpůrně, nestanoví-li smlouva jinak, upraveny v dispozičním § 718 odst. 2 a 3 obchodního zákoníku. Ten ve své úpravě rozlišuje dobu, po kterou byly peněžní prostředky na účtu uloženy. Pokud je tato doba kratší než jeden rok, jsou úroky splatné po uplynutí lhůty, po kterou jsou peněžní prostředky na účtu vázány (v případě smlouvy uzavřené na dobu určitou), nebo po účinnosti výpovědi podle § 717 odst. 1 obchodního zákoníku (v případě smlouvy uzavřené na dobu neurčitou). Pro druhou možnost navíc platí, že

⁴² Plíva, S. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 11. vydání. C.H.Beck, Praha 2006, s. 1384, 1385

⁴³ LIŠKA, P.: Nová právní úprava smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu. *Obchodní právo*. 2010, č. 7, s. 329.

pokud dříve než uvedený okamžik nastane konec kalendářního roku, jsou úroky splatné nejpozději koncem kalendářního roku. V případě, že jsou peněžní prostředky uloženy na účtu na základě smlouvy uzavřené na dobu neurčitou, jsou úroky splatné nejpozději koncem kalendářního roku. V případě smlouvy uzavřené na dobu určitou, která je delší než jeden rok, je banka povinna vyplatit úroky po uplynutí kalendářního roku na žádost majitele účtu. Splatné úroky se na základě § 719b a § 714 odst. 3 obchodního zákoníku připisují ve prospěch vkladového účtu do pěti pracovních dnů po skončení kalendářního roku.

Pokud jde o smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu, která je zároveň smlouvou o platebních službách, je problematika splatnosti a připsání úroků nepoměrně jednodušší. Podle § 114 odst. 3 zákona o platebním styku platí, že okamžikem připsání peněžních prostředků na platební účet příjemce musí být tyto peněžní prostředky k dispozici příjemci. Okamžik splatnosti a okamžik připsání úroků bude tedy často řešen smluvně. Standardně bude v případě platebních účtů docházet k připsání úroků z peněžních prostředků na účtu k poslednímu dni každého kalendářního měsíce, což vychází z historické (tj. neplatné pro smlouvu o platebním účtu) úpravy obchodního zákoníku, který ve svém § 714 odst. 3 stanoví, že úroková sazba se stanoví jako roční a nestanoví-li smlouva jinak, jsou úroky splatné koncem každého kalendářního měsíce.

6. Úplata

Právní úprava úplaty, která představuje cenu vedení účtu a poskytování služeb s účtem spojených, zvláště provádění platebního styku⁴⁴, je pro smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu, které jsou zároveň smlouvou o platebních službách, opět upravena v zákoně o platebním styku a nikoli v obchodním zákoníku. Tento zákon se úpravou úplaty zaobírá pouze v tom ohledu, že stanoví meze možnosti sjednat si úplatu, a dále se věnuje zejména informační povinnosti banky s úplatou spojené. Podle zákona o platebním styku sjednání úplaty tak téměř nic nebrání. Pro smlouvu o běžném účtu z toho Liška⁴⁵ dovozuje, že smlouva o běžném účtu je zásadně smlouvou úplatnou. Ani v případě smlouvy o vkladovém účtu sjednání úplaty podle zákona o platebním styku nic nebrání, nicméně vzhledem k povaze smlouvy, kdy si banka může cenu za vedení účtu a s tím spojených služeb promítnout do poskytované úrokové sazby, nebude sjednání úplaty tak časté.

Jediné omezení, které zákon o platebním styku stranám při sjednání úplaty ukládá, je obsaženo v § 77 odst. 1 zákona o platebním styku. Tento stanoví, že si banka a majitel účtu nesmějí dohodnout úplatu za splnění povinností poskytovatele podle části čtvrté hlavy I, pokud zákon o platebním styku nestanoví jinak. Toto omezení se tedy týká úplaty za plnění zákonných povinností banky. I v případě, že zákon o platebním styku výslovně stanoví možnost sjednání úplaty za plnění zákonné povinnosti bankou, musí být dohodnutá úplata přiměřená a musí odpovídat skutečným nákladům banky.

Podle § 80 odst. 1 a § 82 písm. g) musí banka poskytnout uživateli platebních služeb s dostatečným předstihem než je smlouvou o běžném, příp. vkladovém účtu, vázán údaj o úplatě, kterou je uživatel povinen zaplatit bance, a skládá-li se úplata

⁴⁴ Faldyna, F. in FALDYNA, F. a kol.: *Obchodní právo. Meritum – výkladová řada*. ASPI, a.s., Praha 2005, s.919.

⁴⁵ LIŠKA, P.: Nová právní úprava smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu. *Obchodní právo*. 2010, č. 7, s. 332.

z více samostatných položek, i jejich rozpis. Tato informace musí být poskytnuta určitě a srozumitelně v úředním jazyce, případně v jazyce, na němž se strany dohodnou.

Banka musí dále informovat majitele účtu o úplatě, kterou musí bance zaplatit za provedení platební transakce, a skládá-li se úplata z více samostatných položek, i rozpis těchto položek, na žádost majitele účtu před provedením platební transakce z podnětu plátce upravené rámcovou smlouvou (podle § 89 zákona o platebním styku) a vždy, bez zbytečného odkladu po odepsání částky platební transakce upravené rámcovou smlouvou (podle § 90 odst. 1 písm. c) zákona o platebním styku). Stejně tak je banka podle § 91 odst. 1 písm. c) zákona o platebním styku povinna informovat příjemce platební transakce bez zbytečného odkladu o úplatě, kterou je povinen zaplatit bance za provedení platební transakce, a skládá-li se z více samostatných položek, i jejich rozpis.

Co se týče způsobu sjednání úplaty, přichází v úvahu tři možnosti⁴⁶. Sjednání výše úplaty přímo ve smlouvě, určení způsobu, kterým bude výše úplaty stanovena, nebo odkaz na ceník banky. Vzhledem ke složitosti struktury úplat, které banka v souvislosti s vedením běžného účtu vyžaduje, bude v naprosté většině případů smlouva odkazovat na sazebník banky.⁴⁷ Stanovení úplat bankou v jejím ceníku je však omezeno tím, že musí být za všech okolností schopna doložit konstrukci a oprávněnost účtovaného poplatku a zamezit případům duplicitních úplat za tutéž službu.⁴⁸ Výše úplaty by měla vycházet z průměru režijních nákladů na činnost banky při vedení účtu a poskytování jednotlivých druhů služeb s účtem spojených.⁴⁹

Také způsob úhrady úplaty majitelem účtu bance není v zákoně o platebním styku nijak blíže vymezen a je tedy předmětem dohody mezi majitelem účtu a bankou.

⁴⁶ Tyto vycházejí zejména z úpravy smlouvy o běžném účtu v obchodním zákoníku.

⁴⁷ LIŠKA, P.: K některým otázkám smlouvy o běžném účtu podle obchodního zákoníku. *Právní rozhledy*. 2006, č. 17, s. 615.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ TOMSA, M.: Smlouva o běžném účtu – ujednání o úrocích a o úplatách. *Obchodní právo*. 2003, č. 12, s. 2.

Zpravidla bude taková dohoda opravňovat banku k provedení úhrady vzniklé pohledávky přímo z účtu majitele.⁵⁰

V případě smlouvy o vkladovém účtu, která není zároveň smlouvou o platebních službách, platí úprava obchodního zákoníku. Ten v díle věnovaném smlouvě o vkladovém účtu úplatu upravenou nemá. Strany si tak mohou úplatu dohodnout za přiměřeného použití § 709 odst. 2 písm. d) obchodního zákoníku na základě § 719b obchodního zákoníku. Smlouvou je tedy možné stanovit výši nebo způsob stanovení výše úplaty a způsob, jakým tuto úplatu majitel účtu bance zaplatí. Umožněno je také sjednat výši úplaty odkazem na ceník banky. Přiměřené použití se však nevztahuje na § 710 odst. 4 obchodního zákoníku, který majiteli účtu ukládá povinnost platit v případě, že není ve smlouvě stanovena výše úplaty ani způsob jejího určení, úplatu obvyklou v době provedení služby. Tento závěr vyplývá ze skutečnosti, že na rozdíl od ostatních dispozitivních částí smlouvy o běžném účtu podle § 709 odst. 2 obchodního zákoníku, není úplata v § 716a obchodního zákoníku vůbec upravena.

⁵⁰ LIŠKA, P.: Nová právní úprava smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu. *Obchodní právo*. 2010, č. 7, s. 332.

7. Změna smlouvy

Jedna z největších změn, které přinesl nový zákon o platebním styku, se týká právě změny smlouvy. Jak již bylo uvedeno výše, patří (podle § 709 odst. 3 obchodního zákoníku) změna smlouvy mezi nakládání s účtem, ke kterému je obecně oprávněn pouze majitel. Vzhledem k velkému významu obchodních podmínek, na něž je ve smlouvách o běžném účtu a smlouvách o vkladovém účtu velmi často odkazováno, bude změna smlouvy nejčastěji spojena právě se změnou těchto podmínek.

Obecně pro závazkový vztah platí § 493 občanského zákoníku, podle kterého nelze závazkový vztah měnit bez souhlasu jeho stran, pokud zákon nestanoví jinak. V případě obchodních podmínek, na něž se odkazuje ve smlouvě o vkladovém účtu, která není zároveň smlouvou o platebních službách, však poměrně často dochází ke změnám obchodních podmínek bankou jednostranně. K tomuto dochází na základě právní úpravy obchodního zákoníku, která nereflektuje skutečnost, že nutnost souhlasu s každou, byť sebemenší, změnou obchodních podmínek je v praxi nepřijatelná nejen pro banku, ale hlavně pro jejího klienta. Jak píše Liška⁵¹, obchodní podmínky bank proto obvykle obsahují ustanovení, že banka může obchodní podmínky jednostranně měnit, zpravidla se stanovením okolností, za nichž k takové změně může dojít. Okolnosti, za nichž může banka jednostranně změnit obchodní podmínky, by měly být relativně objektivního charakteru. Navíc je nutné objektivně umožnit majiteli účtu ukončit smlouvu z důvodu změny obchodních podmínek tím, že mu budou tyto změny oznámeny s dostatečným předstihem.

V tomto ohledu je úprava obsažená v zákoně o platebním styku o mnoho modernější a do jisté míry též převratná. Zavádí totiž možnost vyjádřit souhlas se změnou smlouvy konkludentně.

⁵¹ LIŠKA, P.: K některým otázkám smlouvy o běžném účtu podle obchodního zákoníku. *Právní rozhledy*. 2006, č. 17, s. 612.

Pro smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu, která je zároveň smlouvou o platebním styku, platí ohledně změny smlouvy (a tedy i změny obchodních podmínek) § 94 zákona o platebním styku. Podle odst. 1 cit. ustanovení musí být návrh na změnu smlouvy doručen na trvalém nosiči dat, kterým se podle § 2 odst. 3 písm. i) zákona o platebním styku rozumí jakýkoli předmět, který umožňuje uživateli uchování informací určených jemu osobně tak, aby mohly být využívány po dobu přiměřenou účelu těchto informací, a který umožňuje reprodukci těchto informací v nezměněné podobě. Odst. 3 cit. ustanovení dále přináší zvláštní právní úpravu vzhledem k obecnému ustanovení § 44 odst. 1, podle kterého mlčení nebo nečinnost samy o sobě neznamenají přijetí návrhu. Odst. 3 cit. ustanovení stanoví, že bylo-li to dohodnuto, platí, že majitel účtu návrh na změnu smlouvy přijal, jestliže

- banka navrhla změnu smlouvy nejpozději 2 měsíce přede dnem, kdy má změna nabýt účinnosti,
- majitel účtu návrh na změnu rámcové smlouvy neodmítl,
- banka v návrhu na změnu smlouvy majitele účtu o tomto důsledku informovala,
- banka v návrhu na změnu smlouvy informovala majitele účtu o jeho právu smlouvu vypovědět⁵².

V této souvislosti je nutné ještě zmínit ustanovení § 272 odst. 2 obchodního zákoníku, podle kterého musí být písemně uzavřená smlouva v případě, že obsahuje ustanovení, že může být měněna pouze dohodou stran v písemné formě, měněna pouze v písemné formě. Pro určení, zda byl požadavek písemné formy dodržen, je klíčový § 40 odst. 3 a 4 občanského zákoníku.

⁵² Jestliže majitel účtu návrh na změnu smlouvy v případě uvedeném v § 94 odst. 3 zákona o platebním styku odmítne, má právo smlouvu přede dnem, kdy má změna nabýt účinnosti, bezúplatně a s okamžitou účinností vypovědět (§ 94 odst. 4 zákona o platebním styku).

8. Ukončení smlouvy

Jak obchodní zákoník, tak zákon o platebním styku upravují ukončení smlouvy pouze výpovědí. Na úvod je však třeba zmínit, že závazkový vztah vzniklý smlouvou o běžném účtu a smlouvou o vkladovém účtu může zaniknout i jiným způsobem. Z možností zániku závazku, jak je uvádí občanský zákoník v § 559 a násl. připadá jak pro smlouvu o běžném, tak pro smlouvu o vkladovém účtu v úvahu zánik závazku nejčastěji dohodou stran (§ 570 a násl. občanského zákoníku) a uplynutím doby (§ 578 občanského zákoníku). Jak již bylo uvedeno, jednou stranou smlouvy musí být banka ve smyslu § 1 odst. 1 zákona o bankách. Pokud je tedy bance odebrána bankovní licence, dojde k zániku závazku pro nemožnost plnění (§ 575 občanského zákoníku).

§ 715a, resp. § 719a obchodního zákoníku výslovně stanoví, že smrtí majitele účtu smlouva o běžném, resp. vkladovém účtu nezaniká.

V obchodním zákoníku je výpověď řešena v dispozitivním § 715 obchodního zákoníku, který se nepoužije pro smlouvy o platebních službách. Tento paragraf na několika místech hovoří o zániku smlouvy o běžném účtu. Z logiky věci však plyne, že právní skutečnost (smlouva) nemůže zaniknout, leda být zrušena. Tím, co zaniká, je závazek (závazkový vztah) vzniklý na základě smlouvy o běžném účtu.⁵³

V případě smlouvy o vkladovém účtu, která není smlouvou o platebních službách, se na výpověď smlouvy, dle ustanovení § 719b obchodního zákoníku, použije přiměřeně ustanovení § 715 obchodního zákoníku. Toto přiměřené použití spočívá v následujícím. V případě smlouvy uzavřené na dobu neurčitou, může majitel účtu smlouvu vypovědět podle § 715 odst. 1 obchodního zákoníku s tím, že k účinnosti výpovědi nedochází dnem doručení, ale až uplynutím výpovědní lhůty. Z dikce poslední věty § 715 odst. 1 obchodního zákoníku navíc plyne, že výpověď musí být v písemné formě, od čehož se strany nemohou odchýlit (§ 263 odst. 2 obchodního zákoníku).

⁵³ LIŠKA, P.: K některým otázkám smlouvy o běžném účtu podle obchodního zákoníku. *Právní rozhledy*. 2006, č. 17, s. 617.

Z požadavku písemné formy mimo jiné plyne, že vybrání všech peněžních prostředků z vkladového účtu, byť s úmyslem ukončit právní vztah, nelze považovat za výpověď smlouvy o vkladovém účtu.⁵⁴ V případě smlouvy uzavřené na dobu určitou však není majitel účtu oprávněn ukončit smlouvu výpovědí. Toto není možné ani sjednat stranami ve smlouvě, vzhledem ke kogentnímu ustanovení § 716 odst. 1 obchodního zákoníku, podle kterého je smlouvu možné uzavřít buď na dobu neurčitou s předem stanovenou výpovědní lhůtou, nebo na dobu určitou. Výpověď majitelem účtu v případě smlouvy uzavřené na dobu určitou by navíc odporovala samotné podstatě smlouvy o vkladovém účtu.

Oproti tomu může banka smlouvu o vkladovém účtu podle § 715 odst. 2 obchodního zákoníku písemně vypovědět kdykoli. Výpověď potom nabývá účinnosti ke konci kalendářního měsíce, který následuje po měsíci, v němž byla výpověď doručena majiteli účtu. Podle § 715 odst. 3 obchodního zákoníku nabude výpověď účinnosti v případě výpovědi smlouvy z důvodu podstatného porušení povinností ze smlouvy majitelem účtu dnem doručení majiteli účtu a v případě, že majitel účtu odmítá výpověď převzít nebo nebylo možné výpověď doručit, dne, kdy držitel poštovní licence vrátí výpověď bance. Vzhledem k dispozitivní povaze celého § 715 obchodního zákoníku se však strany mohou dohodnout jinak.

Výpověď smlouvy⁵⁵ v případě smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu, která je zároveň smlouvou o platebních službách, je upravena v § 95 až 97 zákona o platebním styku.

Podle § 95 zákona o platebním styku může majitel účtu smlouvu kdykoli písemně vypovědět, i když byla uzavřena na dobu určitou.⁵⁶ Smlouva zaniká uplynutím výpovědní doby, která navíc nesmí být delší než 1 měsíc. Pokud bylo sjednáno právo

⁵⁴ Hanák, O. in ELIÁŠ, K., DVORÁK, T. a kol.: *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990*. Linde Praha a.s., Praha 2006, s. 924.

⁵⁵ Chápáno ve stejných intencích uvedených výše.

⁵⁶ Zde již vzhledem k povaze smlouvy o vkladovém účtu, který je zároveň platebním účtem neodporuje výpověď majitele účtu povaze smlouvy.

banky na úplatu za výpověď smlouvy majitelem účtu, náleží bance tato úplata pouze tehdy, jestliže smlouva trvala kratší dobu než 1 rok, což usnadňuje mobilitu majitelů účtu⁵⁷. Úplata musí být navíc přiměřená a musí odpovídat skutečným nákladům banky.

§ 96 zákona o platebním styku umožňuje bance vypovědět smlouvu uzavřenou na dobu neurčitou pouze v případě, že to bylo dohodnuto. Účinnost výpovědi nastává uplynutím výpovědní doby, která nesmí být kratší než 2 měsíce. Na rozdíl od výpovědi majitelem účtu není v případě výpovědi bankou zákonem o platebním styku stanovena písemná forma. Výpověď však musí být podle § 96 odst. 2 zákona o platebním styku učiněna způsobem uvedeným v § 80 odst. 1 zákona o platebním styku. Musí tedy být učiněna určitě a srozumitelně v úředním jazyce státu, v němž je platební služba nabízena, nebo v jazyce, na kterém se strany dohodly. Navíc musí být dodrženo ustanovení § 78 zákona o platebním styku v tom smyslu, že informace musí být poskytnuta majiteli účtu tak, že v důsledku jednání banky dojde majiteli účtu informace zachycená na trvalém nosiči dat podle § 2 odst. 3 písm. i) zákona o platebním styku.

Podle § 97 zákona o platebním styku dále platí, že v případě sjednání úplaty za poskytování platebních služeb pevnou částkou za určité období, náleží bance v případě výpovědi smlouvy pouze poměrná část této úplaty za dobu trvání smlouvy.

Pro smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu, bez ohledu na to, zda je, či není zároveň smlouvou o platebních službách, platí ohledně vypořádání pohledávek a závazků, nestanoví-li smlouva jinak, § 715 odst. 4. Ten stanoví, v případě zániku smlouvy o účtu, povinnost banky bez zbytečného odkladu v souladu se zákonem o platebním styku vypořádat pohledávky a závazky týkající se účtu. Banka zejména provede platby uskutečněné prostřednictvím platebních karet a šeků, pokud byly použity do dne zániku smlouvy. Dále je banka oprávněna započítat si své pohledávky, které má vůči majiteli účtu ze smlouvy. Majitel účtu je povinen vrátit bance platební karty a tiskopisy šeků, které mu k účtu vydala.

⁵⁷ LIŠKA, P.: Nová právní úprava smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu. *Obchodní právo*. 2010, č. 7, s. 333.

Stejně tak pro uvedené smlouvy platí § 715 odst. 5 obchodního zákoníku, který stanoví, že po vypořádání pohledávek a závazků banka účet zruší. Zůstatek peněžních prostředků zrušeného účtu banka vyplatí majiteli účtu, pokud nedal příkaz, aby jej banka převedla na jiný účet nebo vyplatila jiným osobám. Dále je stanoveno oprávnění banky započítat si svou pohledávku na úplatu za převod zůstatku peněžních prostředků zrušeného účtu na jiný účet, popřípadě svou pohledávku na úhradu nákladů spojených s úschovou zůstatku peněžních prostředků, jestliže nemohl být vyplacen ani převeden na jiný účet. Po zrušení účtu je banka povinna majiteli účtu písemně oznámit, ke kterému dni byl účet zrušen. Vzhledem k dispozitivní povaze tohoto ustanovení, je opět stranám umožněno dohodnout se smlouvou jinak.

Závěr

Jak již vyplývá z názvu této práce, je jejím hlavním cílem srovnat právní úpravu smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu. V tomto ohledu srovnáním velmi zamíchal nový zákon o platebním styku a s ním spojená novelizace obchodního zákoníku.

Obě smlouvy jsou odlišné již samotným cílem, který je sledován jejich uzavřením. Tyto cíle jsou velmi dobře vidět v podstatných částech obou smluv. Právní úprava běžného účtu, který slouží k uskutečňování každodenního platebního styku, je tedy nutně odlišná od právní úpravy vkladového účtu, jehož hlavním cílem je zhodnocování dočasně volných peněžních prostředků majitele účtu.

Zákon o platebním styku, který zavedl nový právní pojem – smlouva o platebních službách, přispěl ke zvýraznění rozdílu mezi běžným účtem a vkladovým účtem, který není zároveň účtem platebním. Vzhledem k tomu, že běžný účet je platebním účtem v drtivé většině případů a typický vkladový účet platebním účtem není, je právní úprava těchto dvou smluv odlišná v mnoha právních institutech. Jistým mezistupněm mezi běžným účtem a vkladovým účtem, který není zároveň účtem platebním, je vkladový účet, který platebním účtem je. Takový vkladový účet má s běžným účtem mnoho rysů společných, což vyplývá z jednotné úpravy v zákoně o platebním styku. Přesnější právní úprava smlouvy o vkladovém účtu, který je zároveň účtem platebním, navíc odpovídá potřebám bank a jejich klientů, při zavádění nových bankovních produktů, jak je tomu v tomto odvětví běžné.

Prvním velkým rozdílem mezi smlouvami o platebních službách a smlouvou o vkladovém účtu, která smlouvou o platebních službách není, je již samotná právní forma smluv. Tím, že zákon o platebním styku nevyžaduje písemnou formu, se právní úprava stává modernější za současného stanovení povinnosti banky informovat majitele účtu o obsahu smlouvy.

Obecně lze říci, že informační povinnost banky je v zákoně o platebním styku velmi detailně rozpracovaná, což není úplně pravda v případě smlouvy o vkladovém účtu, která není smlouvou o platebních službách, kdy mohou například v případě informační povinnosti vznikat otázky ohledně přiměřeného použití § 712 obchodního zákoníku. V tomto ohledu by právní úpravě prospělo vyřešit tuto možnou nejasnost přímo v díle věnovaném smlouvě o vkladovém účtu.

Nakládání s účtem je upraveno pouze v obchodním zákoníku v díle věnovaném smlouvě o běžném účtu, nicméně v tomto ohledu spočívá přiměřené použití podle mého názoru v použití doslovném.

Nakládání s peněžními prostředky je jednou z hlavních odlišností mezi smlouvou o vkladovém účtu, která je smlouvou o platebních službách, a smlouvou o vkladovém účtu, který platebním účtem není. Zákon o platebním styku pro smlouvy o platebních službách velmi podrobně upravuje způsob nakládání s peněžními prostředky, poskytování informací o platebních transakcích i lhůty pro provádění platebních transakcí. Jedním z rozdílů je absence ustanovení umožňujícího zmocnit k nakládání s peněžními prostředky třetí osobu předáním jejích podpisových vzorů v zákoně o platebním styku. Lze tak očekávat, že toto bude v mnoha případech součástí smlouvy o platebních službách. U vkladového účtu je zde navíc omezení zmocnění třetí osoby v případě, kdy jde o nakládání s peněžními prostředky před uplynutím výpovědní lhůty (je-li to vůbec smlouvou umožněno).

Zvláštní právní úprava informační povinnosti spojené s platebními transakcemi a také úprava lhůt pro provádění platebních transakcí pro smlouvy o platebních službách v zákoně o platebním styku se zdá být více než dostatečná. Navíc umístění této, veskrze technické, právní materie mimo obchodní zákoník značně přispívá k přehlednosti ustanovení týkajících se srovnávaných smluv. Vzhledem k tomu, že v případě smlouvy o vkladovém účtu, která není smlouvou o platebních službách, bude k platebním transakcím docházet ve velmi malém množství případů, nejeví se přiměřeně použitelná úprava v díle věnovaném smlouvě o běžném účtu jako nedostatečná, když v naprosté

většině případů lze očekávat dohodu o lhůtách pro provádění transakcí přímo ve smlouvě.

Ohledně stanovení výše úrokové sazby a zejména její jednostranné změny přispěl zákon o platebním styku výrazně k vyjasnění právní úpravy. To souvisí také s tím, že zákon o platebním styku umožňuje vyjádřit souhlas se změnou smlouvy konkludentně. V případě smlouvy o vkladovém účtu, která není smlouvou o platebních službách, nejsou jednostranné změny výše úrokové míry nijak upraveny a je pro ně nutné mít oporu ve smlouvě.

Co se týče ukončení smlouvy, je úprava v občanském zákoníku, obchodním zákoníku, i zákonu o platebním styku jasná. Jediným sporným se může jevit ukončení smlouvy o vkladovém účtu, který není zároveň platebním účtem, výpovědí majitele účtu v případě smlouvy uzavřené na dobu určitou. Toto by však odporovalo jak kogentní úpravě obchodního zákoníku, tak i samotnému smyslu smlouvy.

Při srovnávání smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu lze narazit na některé sporné pasáže, o nichž bylo pojednáno výše, nicméně obecně považují právní úpravu za více než dostatečnou. Toto lze doložit již samotným množstvím uzavřených smluv o běžném účtu a o vkladovém účtu. Vzhledem k rozdělení právní úpravy mezi obchodní zákoník a zákon o platebním styku by nicméně bylo vhodné celou úpravu zrevidovat a zpřehlednit. Vše zatím nasvědčuje tomu, že by se tak mělo stát v chystaném občanském zákoníku.

Seznam literatury a zdrojů

- 1) BEJČEK, J. a kol. *Obchodní zákoník s komentářem, Díl II.* 1. vydání, Codex, Praha 2000
- 2) DĚDIČ, J. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář.* 1. vydání, Prospektrum, Praha 1997
- 3) DĚDIČ, J. a kol.: *Obchodní zákoník, Komentář. Díl IV.* 1. vydání, Polygon, Praha 2002
- 4) FALDYNA, F. a kol.: *Obchodní právo. Meritum – výkladová řada.* ASPI, a.s., Praha 2005
- 5) ELIÁŠ, K., DVOŘÁK, T. a kol.: *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990.* Linde Praha a.s., Praha 2006
- 6) KOBLIHA, I., KALFUS, J., KROFTA, J., KOVAŘÍK, Z., KOZEL, R., POKORNÁ, J., SVOBODOVÁ, Y.: *Obchodní zákoník: úplný text zákona s komentářem podle stavu k 1.4.2006.* Linde Praha, a.s., Praha 2006
- 7) KOPÁČ, L.: *Obchodní kontrakty. II. díl,* Prospektrum, Praha 1994
- 8) LIŠKA, P.: K některým otázkám smlouvy o běžném účtu podle obchodního zákoníku. *Právní rozhledy.* 2006, č. 17, s. 609-619
- 9) LIŠKA, P.: Některé právní aspekty ochrany spotřebitele ve smlouvě o běžném účtu. *Právní rozhledy.* 2007, č. 3, s. 81-88
- 10) LIŠKA, P.: Smlouva o platebních službách. *Obchodněprávní revue.* 2010, roč. 2, č. 5, s. 125-132
- 11) LIŠKA, P.: Nová právní úprava smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu. *Právní fórum.* 2010, č. 7, s. 324-336
- 12) MAREK, K.: Nová úprava smlouvy o vkladovém účtu. *Právní zpravodaj: časopis pro právo a podnikání.* 2003, roč. 4, č. 1, s. 5-6
- 13) MAREK, K.: Smlouva o platebních službách, smlouva o běžném účtu a smlouva o vkladovém účtu. *Daně a finance.* 2010, roč. 18, č. 8-9, s. 3-9
- 14) MAREK, K.: *Smluvní obchodní právo. Kontrakty.* 2. vydání, Masarykova Univerzita, Brno 2006
- 15) MAREK, K.: Smlouvy bankovních služeb. *Právo a podnikání.* 2000, roč. 9, č. 7-8, s. 2-9

- 16) PLÍVA, S.: Smlouva o běžném účtu. *Právo a podnikání*. 2004, č. 7-8, s. 32-38
- 17) PLÍVA, S.: Smlouva o vkladovém účtu. *Právo a podnikání*. 2005, č. 2, s. 2-6
- 18) PLÍVA, S.: *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vydání, ASPI, a.s., Praha 2009
- 19) PLÍVA, S., ELEK, Š., LIŠKA, P., MAREK, K.: *Bankovní obchody*. ASPI, a.s., Praha 2009
- 20) RABAN, P. a kol.: *Obchodní zákoník*. 5. doplněné vydání, EUROUNION Praha, s.r.o., Praha 2007
- 21) ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 11. vydání. C.H. Beck, Praha 2005
- 22) TOMSA, M.: Smlouva o běžném účtu – ujednání o úrocích a o úplatách. *Obchodní právo*. 2003, č. 12, s. 2-15
- 23) MF - Odbor Legislativy finančního trhu, odd. Bankovníctví a úvěry: *Důvodová zpráva MF - k návrhu zákona o platebním styku*. Publikováno 17.03.2009

Abstrakt diplomové práce „Srovnání smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu“

Diplomová práce se věnuje srovnání smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu. Vzhledem k tomu, že k uzavírání těchto smluv dochází velmi často, je velmi zajímavé provést důkladné srovnání jejich společných a odlišných znaků. Práce je členěna do několika částí, z nichž každá pojednává o jednotlivém právním institutu právní úpravy těchto smluv.

První kapitola pojednává o právní úpravě s ohledem na její rozdělení mezi zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník a zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku.

Druhá kapitola je věnována pojetí smluv tak, jak jsou definovány obchodním zákoníkem. V této kapitole je také rozebrána právní forma smluv a navíc i některé informační povinnosti plynoucí ze zákona o platebním styku.

Třetí kapitola se věnuje nakládání s účtem, zatímco čtvrtá kapitola nakládání s peněžními prostředky na účtu spolu s poskytováním informací spojených s platebními transakcemi a lhůtami pro jejich provádění.

Pátá kapitola se zabývá úročením. Mimo jiné se tato kapitola věnuje právnímu hledisku výše úrokové sazby, a potom též problematice vyplácení úroků. Šestá kapitole se oproti tomu věnuje poplatky spojenými s účty.

Sedmá kapitola se zabývá změnou smlouvy. Zde je tedy probrána též významná změna, kterou přinesl nový zákon o platebním styku, který zavedl možnost vyjádřit souhlas majitele účtu se změnou smlouvy konkludentně.

Osmá kapitola je potom logicky věnována různým způsobům ukončení smlouvy. Kromě ukončení smlouvy výpovědí jsou rozebrány i obecné způsoby zániku závazkového vztahu vzniklého na základě smlouvy.

Závěrečná kapitola shrnuje společné a rozdílné rysy smluv. Navíc jsou zmíněny i některé problematické body právní úpravy. Vzhledem k tomu, že současná rozštěpená právní úprava byla přijata na základě několika novel, nová právní úprava by přispěla k vyjasnění a zpřehlednění právního řádu srovnávaných smluv. Mimo to se současná právní úprava jeví jako moderní a dostatečně sloužící svému účelu.

Klíčová slova:

běžný účet

vkladový účet

smlouva o platebních službách

Summary of the Thesis “A comparison of current account and deposit account contracts”

The thesis is dedicated to a comparison of current account contracts and deposit account contracts. Since both contracts have become very common, it is interesting to investigate mutual characteristics and differences properly. The thesis is divided into several parts, each of them dealing with individual legal institutes of the legal regulation of these contracts.

First chapter deals with the legal regulation of compared contracts in relation to split of the regulation between Act. No. 513/1991 Coll., Commercial Code and Act. No. 284/2009 Coll., on the system of payment.

Chapter Two describes the legal definition of both contracts as it stands in Commercial Code. It also examines the legal form of the contracts and some informational obligation arising from Act on payment services.

Chapter Three deals with the disposal of the accounts while chapter four deals with the disposal of financial assets on the accounts together with providing information associated with payment transactions and terms for their execution.

Chapter Five is dedicated to the interests. Among others it examines assessment of interest, from legal point of view, and its payout. Chapter Six, on the other hand, deals with the fees associated with the accounts.

Chapter Seven presents possible ways of alteration of the contracts including a new possibility of implied approval to the alteration as it is allowed under conditions stated in Act on payment services.

Chapter Eight focuses on termination of the contracts. Beside the possible ways of termination stated in Commercial Code it examines some general possibilities as well.

The very last Chapter summarizes both common features and differences. On top of that some problematic issues are pinpointed. Since the current split of legal regulation has been incorporated based on several amendments, proper new legislation shall brighten the legal system of compared contracts. Despite that the current legislation is modern and capable of serving its purpose.

Keywords:

current account

deposit account

contract on payment services